

INSTITUTIONEN FÖR KULTURVÅRD

LUKTPIONER SOM SÅLDES I DALARNA

En sortimentsanalys av luktpioner i Vassbo trädskola 1895 – 1972

My Ottosson

Uppsats för avläggande av filosofie kandidatexamen med huvudområdet kulturvård med inriktning mot trädgård
2019, 180 hp
Grundnivå

Luktpioner som såldes i Dalarna
En sortimentsanalys av luktpioner i Vassbo
träderskola 1895 – 1972

My Ottosson

Handledare: Linnea Oskarsson
Kandidatuppsats, 15 hp
Trädgårdens och Landskapsvårdens hantverk, inriktning Trädgård

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för kulturvård

UNIVERSITY OF GOTHENBURG
Department of Conservation
P.O. Box 130
SE-405 30 Göteborg, Sweden

www.conservation.gu.se
Tel +46 31 786 47 00
conservation@conservation.gu.se

Bachelor of Science in Conservation, with major in Garden and Landscape Crafts, 180 hec
Graduating thesis, 2019

By: My Ottosson

Mentor: Linnea Oskarsson, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning, SLU

Titel in original language: Luktpioner som såldes i Dalarna – En sortimentsanalys av luktpioner i Vassbo trädskola 1895 – 1972

Language of text: Swedish

Number of pages: 60

Garden peonies available to buy in Dalarna – An assortment analysis of garden peonies in Vassbo nursery garden 1895 – 1972

In this essay an assortment analysis of old price lists, from a nursery garden in Vassbo, has been made to present a compilation of which cultivars of garden peonies (*Paeonia lactiflora*) that were available to buy in Dalarna during the years 1895 – 1972.

Through the assortment analysis 45 different cultivars of garden peonies were found. They are all presented in this essay, the colour and shape of the flower together with other information about the different cultivars and their occurrence in the price lists. The result of the assortment analysis has been compiled in both text and tables. When the cultivars are found for the first time in the price lists, which years they were a part of the assortment of Vassbo, from which countries, nursery gardens and breeders they came and the time it took for them, from introduction until they became a part of the assortment of Vassbo, is presented.

Cultivars of France were by far most dominant in the assortment of Vassbo. Other countries to have cultivars were England, USA and the Netherlands. Some of the cultivars were a part of the assortment during a long time but most common was that they stayed for a shorter period. In general, the assortment consisted of the same cultivars for two or three years before it was changed. Some cultivars stayed, some were leaving, new ones were introduced, and others returned once again after some years of absence. This led to an assortment which through the years was very varied. Varied was also the time it took for the cultivars to become a part of the assortment after introduction and it seemed to depend most on whether they were introduced long before Vassbo even had been established or in the beginning of 1900 when the nursery garden had begun to sell garden peonies.

Nyckelord/Keywords: luktpioner, sortiment, Vassbo trädskola, Dalarna, priskuranter, *Paeonia lactiflora*, garden peonies, assortment

Förord

I Vassbo trädskolas priskuranter från och med 1926 kan man som inledning till pionerna läsa att ”Pionernas stora värde som dekorationsväxt i trädgård och i park såväl som till snittblommor är allmänt bekant”.

Även i litteraturen beskrivs pionen som en utmärkt snittblomma, en ståtlig solitär och även som vacker rabattväxt samplanterad med andra växter. För just luktpioner tillkommer även doftande som ett beskrivande ord. Lägg då också till att de är härdiga, tåliga, och kan bli mycket gamla. Därmed kan de också under lång tid oavsett skötselåtgärder bli kvarstående på samma plats de en gång planterats på, i gamla trädgårdar, gårdar och vid torp.

Trots alla dessa fina egenskaper är detta en perenn blomma jag sällan fått uppleva på nära håll och inte heller har jag kunnat särskilt mycket om den. Ofta har jag tänkt att jag skulle vilja lära mig mer om den och kanske även några olika sortnamn.

Därför är jag glad över att ha fått just luktpion som förslag till mig när jag ville undersöka gamla priskuranter, och därmed äntligen fått tillfälle att bekanta mig med en blomma som passar mig så väl. Med stor säkerhet kommer den att få finnas i min egen trädgård och kanske även påträffas under egna inventeringar i gamla trädgårdar.

Tack till handledare och alla som bidragit med hjälp, råd och information till detta arbete om luktpionsorter i en plantskola i Dalarna.

Innehållsförteckning

1. Inledning	10
1.1. Bakgrund	10
1.2. Syfte och mål	11
1.3. Frågeställningar	11
2. Metod och material	12
2.1. Priskuranter	12
2.2. Inventarielistor	13
2.3. Litteratur och databaser	14
2.4. Muntliga källor	14
2.5. Pionerna i Nationella genbanken	14
3. Vassbo trädskola (1863 – 1973)	15
4. Luktpioner	16
4.1. Vetenskapligt namn, familj och ursprung	16
4.2. Botanisk beskrivning	16
4.3. Odling	19
4.4. Förädlingshistorik	19
5. Vassbo trädskolas luktpionsortiment 1895 – 1972	21
5.1. Luktpioner i priskuranterna utgivna före 1926	21
5.2. Sortbeskrivningar och sortimentsanalys av luktpionerna i Vassbo.....	22
5.3. Blandade sorter utan namn	37
5.4. Inventarielistornas luktpionsorter.....	37
6. De två luktpionerna från Dalarna i den Nationella genbanken	39
6.1. Den vita luktpionen	39
6.2. Den rosa luktpionen	40
7. Diskussion	41
7.1. Antalet luktpionsorter i Vassbos priskuranter	41
7.2. Luktpionsortimentets sammansättning.....	42
7.3. Antalet år de olika luktpionsorterna förekommer i priskuranterna	43
7.4. Varifrån kom de luktpionsorter som fanns i Vassbo trädskolas sortiment?.....	45
7.5. 1800-talssorter och 1900-talssorter	46
7.6. Antalet år från introduktion till dess att luktpionsorterna blir en del av Vassbos sortiment	47
7.7. Vilka luktpionsorter kan ha funnits i Vassbos sortiment innan 1926?.....	48
7.8. Luktpionerna från Dalarna i Nationella genbanken	49
8. Förslag till fortsatt forskning	52
9. Sammanfattning	53
10. Käll- och litteraturförteckning	55
10.1. Otryckta källor	55
10.1.1. Muntliga källor	55
10.2. Tryckta källor	55
10.2.1. Elektroniska källor	56
10.3. Bildkällor	57
Bilagor	58
Bilaga 1 Resultat av sortimentsanalys luktpionerna i Vassbo, sammanställning i tabell.....	58
Bilaga 2 Sortimentsanalys luktpionsorternas namn	59
Bilaga 3 Inventarielista från 1919	60

1. Inledning

1.1. Bakgrund

En sortimentsanalys av en äldre plantskolas priskuranter från mitten/slutet av 1800-talet till ungefär mitten av 1900-talet kan ge en bild av vad som såldes och planterades i området, kanske i hela landskapet, under den tidsperiod som priskuranterna omfattar. En för mig intressant äldre plantskola att göra en sortimentsanalys av är Vassbo trädskola från mina hemtrakter Dalarna. Idag är plantskolan inte längre verksam. Plantskolan anlades 1863 och för sin tid var den en mycket nordligt belägen plantskola. Många trädgårdsväxter som planterades i Dalarnas län och längre norrut kring första halvan av 1900-talet ska ha kommit just därifrån.¹

Lukt pioner är en mycket intressant trädgårdsväxt att undersöka och under 1800-talet och början av 1900-talet förädlades en stor mängd luktpionsorter fram, varav många finns fortfarande kvar i handeln idag. I Sverige finns heller inte mycket forskning kring luktpioner och vilka sorter som planterades i våra trädgårdar. Eftersom pioner är tåliga och härdiga kan de bli mycket gamla och ofta bli kvarstående i äldre trädgårdar, gårdar eller vid torp. I Dalarna finns flertalet historiska trädgårdar där man kanske antingen har äldre okända luktpionsorter att identifiera (figur 1), eller också eftersträvar ett så historiskt korrekt växtmaterial som möjligt. En undersökning av luktpionsortimentet i Vassbo trädskola kan bidra med ett urval av luktpionsorter som fanns tillgängliga att köpa i Dalarna under den tidsperiod som sortimentsanalysen innefattar.²

Förslaget till att undersöka just luktpioner i sortimentsanalysen kom från Linnea Oskarsson, perennansvarig i Nationella genbanken. Genbanken, som invigdes sommaren 2016, är en aktör inom Programmet för odlad mångfald (Pom), och har till uppgift att bevara, dokumentera, distribuera och forska kring de äldre trädgårdsväxter som samlades in genom Poms olika utpropp och inventeringar i landet. I genbanken förvaras frukt-, bär-, köks- och prydnadsväxter. I genbankens perennsamling, som består av ca 450 olika accessioner (samling av plantor som samlats in från en växtindivid eller population på en plats vid samma tillfälle) är 74 av dem pioner, varav 47 just luktpioner. Från Dalarna finns fyra luktpioner insamlade. Två av dem ska dessutom enligt uppgift förmodligen ha köpts från Vassbo trädskola under början av 1900-talet. Det råder oklarhet kring de två luktpionernas sortnamn, något som man kanske genom en sortimentsanalys av Vassbos luktpionsortiment kan komma närmare svaret på. En ytterligare intressant del i luktpionförslaget var att i sortimentsanalysen dessutom undersöka hur lång tid det tog för luktpionsorterna att, efter introduktion i ursprungslandet, nå en nordligt belägen plantskola i Sverige.³

*Figur 1 Luktpioner i en äldre historisk trädgård i Falun, Dalarna.
Foto : Tina Westerlund.*

¹ Andréasson & Wedelsbäck Bladh 2011, s. 14; Vassbo trädskola priskurant 1963, s. 3.

² Blommor och buskar 2008, s. 63; Fearnley 2000, s. 115 – 116; Mossberg & Stenberg 2010, s. 194.

³ Oskarsson, genbanksurator i Nationella genbanken, ansvarig för perennerna, mejlkonversation 2019-03-01 och 2019-03-13.

1.2. Syfte och mål

Syftet är att genom en sortimentsanalys av Vassbo trädskolas priskuranter, utgivna i slutet av 1800-talet till 1972, undersöka hur sortimentet av luktpioner såg ut i en plantskola i Dalarna under den tidsperiod som priskuranterna omfattar. Arbetet ska även ge en bild av hur lång tid det tog för sorterna att, efter att de introducerades, bli en del av Vassbo trädskolas sortiment.

Målet är arbetet ska kunna vara till hjälp för inventeringar i dalaträdgårdar, för Poms insamlande och forskning kring luktpionsorter i Dalarna samt kunna fungera som underlag för val av luktpionsorter i historiska dalaträdgårdar.

1.3. Frågeställningar

Vilka och hur många luktpionsorter fanns i Vassbo trädskolas sortiment från slutet av 1800-talet till 1972?

När blev de olika luktpionsorterna en del av Vassbo trädskolas sortiment och under vilka årtal förekommer de i priskuranterna?

Från vilka länder, plantskolor och förädlare kom de olika luktpionsorterna?

Hur lång tid tog det för sorterna att, efter att de introducerades, bli en del av Vassbos sortiment?

På vilket sätt kan sortimentsanalysen vara till hjälp för att identifiera de två luktpionsorterna i Nationella genbanken som ska ha kommit från Vassbo trädskola?

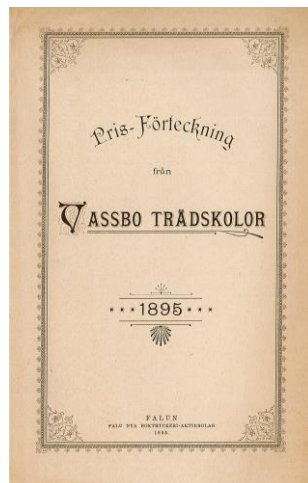
2. Metod och material

Metoden för det här arbetet har varit att göra en sortimentsanalys av luktpioner i Vassbo trädskola från Dalarna. Materialet för sortimentsanalysen har varit plantskolans priskuranter utgivna 1895 – 1972. Till viss del har en inventarielista från 1919 använts men den anges i texten enbart som noteringar och utelämnas från sortimentsanalysen. För att samla information kring luktpioner, samt hitta beskrivningar av olika namnsorter, har litteratur och olika databaser använts.

2.1. Priskuranter

Sortimentsanalysen har gjorts genom att använda Vassbo trädskolas priskuranter. Priskuranter är prislistor som vanligen ges ut varje år av plantskolor och där sortimentet och priser på växterna redovisas. De priskuranterna som jag har haft tillgång till finns på Kungliga biblioteket i Stockholm. Dessa priskuranter har också kompletterats med fyra priskuranter som finns i Vassbo och innehåller av Olle Ridelius, före detta lärare i Vassbo trädgårdsskola. Priskuranter från följande år har använts: 1895 – 1896, 1900 – 1903, 1905 – 1906, 1909 – 1917, 1919 – 1921, 1923 – 1930, 1932 – 1972. Priskuranter som jag inte har haft tillgång till och som faller bort i sortimentsanalysen är från åren: 1904, 1907 – 1908, 1918, 1922 och 1931.

De äldsta priskuranterna är tunna med få sidor, men under början av 1900-talet ökar priskuranterna i omfattning snabbt. Mellan 1900 och 1910 utökas sortimentet av perenner märkbart för varje år som går. Framsidorna är under början av 1900-talet mycket vackra men har större delen av åren de ges ut, en mycket enkel utformning. Bilder av perenner hittas i priskuranter under 1930-talet och i och med 1960 års priskurant får bilderna färg. I några av de senare priskuranterna finns också en zonkarta över specifikt Dalarnas landskap.

Figur 2 Priskurant från Vassbo trädskola utgiven 1895.

De äldsta priskuranterna från Vassbo trädskola som använts är från 1895 och 1896. Dock innehåller de inte pioner och utbudet av perenner är överhuvudtaget litet. År 1900 är det första året som pioner börjar förekomma i priskuranterna men det är tyvärr inte förrän 1926 som plantskolan skriver ut sortnamn i dem. Sortimentsanalysen innefattar därmed till stor del åren 1926 – 1972. En viktig del av sortimentsanalysen är att undersöka hur lång tid det tog för sorterna att, efter att de introducerades, bli en del av Vassbo trädskolas sortiment. Eftersom jag inte kunnat se ifall en luktpionsort funnits tidigare än 1926 får man ta i beredskap att några sorter med stor sannolikhet blev en del av Vassbos sortiment några år eller så mycket som ett tjugotal år tidigare. Hur sortimentet såg ut före 1926 har analyserats så gott det går utifrån den information som finns om luktpionerna i priskuranterna under de åren. Vilka luktpionsorter

som faktiskt kan ha varit tillgängliga under tidigt 1900-tal har sedan utifrån sortimentsanalysen mellan 1926 och 1972, och genom en inventarielista från 1919, diskuterats kring.

Positivt för min sortimentsanalys är att, av de sex priskuranter som jag inte hade tillgång till, är fem av dem från åren före 1926 då sortnamn ändå inte förekommer i priskuranterna. Efter 1926 har därmed sortimentsanalysen kunnat göras i en obruten serie på 47 år, förutom bortfallet av priskuranten från 1931. Den information jag kunnat få fram om luktpionsortimentet genom alla priskuranterna har sedan sammanställts i både text (kap. 5.1 – 5.3) och i två tabeller (bilaga 1 och bilaga 2). Bilaga 1 redovisar de antal år som de olika luktpionsorterna kunde hittas i priskuranterna, under vilka år de förekom i priskuranterna, från vilka länder och förädlare/plantskolor de kom ifrån samt hur långt tid det tog för sorterna att, efter introduktion, bli en del av Vassbo trädskola sortiment. Bilaga 2 redovisar de sortnamn som hittades i priskuranterna och eventuella oklarheter vad gäller stavning och identifiering av rätt sort samt om synonyma namn finns.

Det sortiment som redovisas i priskuranter borde ha sålts från Vassbo trädskola men det finns ingen garanti för det. Eftersom priskuranterna trycktes inför en säsong finns ändå möjligheten att växter och sorter av någon anledning kanske fått strykas och därmed inte såldes under de år som priskuranterna uppgett.

2.2. Inventarielistor

Under sökandet efter priskuranter hittades även inventarieböcker innehållande listor över vilka växter som fanns och odlades i Vassbo trädskola. Inventarieböcker och inventarielistor är ett mycket spännande och ovanligt material och ofta har dessa försvunnit.⁴ Där kan även information om antalet sorter och arter som fanns vid inventeringen hittas. Inventarieböckerna finns kvar i Vassbo och sträcker sig mellan åren 1919 – 1968. Den tidigaste inventarielistan från 1919 (se bilaga 3) ger en möjlig inblick i vilka luktpionsorter som kan ha funnits i sortimentet 1900 – 1926, då sortnamn ännu inte finns med i priskuranterna. Tyvärr saknas information om vilka sorter som fanns 1920 – 1926.

Inventarielistorna stämmer i flera fall inte överens med det som redovisas i priskuranterna och därmed finns en osäkerhet kring hur inventarieböckerna användes, vad informationen i dem betyder och om de var konsekvent använda. Möjligheten finns dessutom att vissa sorter odlades i Vassbo av andra anledningar än att säljas, kanske i utbildningssyfte. Det som undersöks och också är av största vikt i det här arbetet är när sorter blev tillgängliga att köpa och därmed också planterades i trädgårdar. När en sort blev en del av Vassbos sortiment betyder i det här arbetet att den förekommer i priskuranter och därmed med större säkerhet såldes och planterades i dalaträdgårdar.

Listor från inventarieböckerna kommer därmed bara att användas i några få fall i arbetet men inte vara en del av sortimentsanalysen. Främst är det listan från 1919 som kommer att användas då den är det äldsta tillgängliga materialet som tar upp sortnamn. Möjligheten finns att de sorter som redovisas i inventarielistan från 1919 också såldes från Vassbo innan 1926. Detta kommer i arbetet återges som noteringar kring de sorter detta gäller. I inventarielistan från 1919 hittas också tre luktpionsorter som under de senare åren inte finns med i priskuranterna. Dessa redovisas för sig under en särskild rubrik, *Inventarielistornas luktpionsorter* (kap. 5.4). Till sist kommer inventarielistan från 1919 även att tas upp i diskussionsdelen i slutet av arbetet.

---

⁴ Oskarsson, genbankskurator i Nationella genbanken, ansvarig för perennerna, telefonsamtal 02/19.

2.3. Litteratur och databaser

Även om priskuranterna varit den huvudsakliga källan för det här arbetet har även litteratur och databaser varit viktiga. Främst gäller detta när det kommer till att hitta information om de olika luktpionsorterna. I vissa fall har inte namnen varit helt korrekt stavade och i andra fall har sorter varit svåra att finna information om. SKUD och framför allt databasen *Carsten Burkhardt's Web Project Paeonia* har här varit till stor hjälp. I databasen finns till exempel äldre tyska och engelska plantskolekataloger där namn och en kort sortbeskrivning finns tillgängliga. Även *The Manual of the American Peony Society* av James Boyd från 1928, som också finns tillgänglig i databasen, har innehållit de flesta av luktpionsorterna och varit till särskild bra hjälp när det handlat om att hitta information om gamla, lite ovanligare, sorter. När det kommer till de än idag välkända luktpionsorterna har även nyare litteratur kunnat användas. Förutom Boyd (1928) har *Pioner* av Jane Fearnley-Whittingstall (utgiven 2000), och *Passion för pioner* av Hermann Krupke (utgiven 1996) varit de böcker som använts flitigast när det kommer till att samla uppgifter om de olika sorternas utseende, egenskaper och även introduktionsår. I vissa fall har beskrivningarna av de olika luktpionsorterna skilt sig lite från varandra i olika litteratur. Detta kan bero på att olika plantor inom samma sort färgmässigt kan skilja sig från varandra då faktorer som väder och växtplats även påverkar färgnyansen.⁵ En luktpionsorts utseende kan ibland också vara svår att bestämma då både färg och form förändras från att knopparna slår ut till dess att den blommat över.

2.4. Muntliga källor

En del information har varit svår att hitta i skriftliga källor och jag har i de fallen fått använda mig av muntliga källor genom telefonsamtal och mejl. Olle Ridelius, före detta lärare i Vassbo trädgårdsskola, har bidragit med information gällande när Vassbo trädskola lade ner sin verksamhet. Linnea Oskarsson, genbankskurator i Nationella genbanken och ansvarig för perennerna, har kunnat bidra med information kring Pom, Nationella genbanken, inventarielistor och priskuranter.

2.5. Pionerna i Nationella genbanken

I Nationella genbanken bevaras två luktpioner som förmodligen en gång köptes från just Vassbo trädskola. Det är de uppgifter man fått då pionerna lämnades in. Det är sällan man vet exakt när en äldre trädgårdsväxt köptes och tillkom i trädgården eller på gården. Ofta är det en äldre släkting som införskaffade växten och som idag inte finns kvar att berätta. För att en perenn växt ska bevaras i Nationella genbanken ska det gå att spåra den till åtminstone före 1940. I det här fallet ska pionerna ha köpts någon gång under tidigt 1900-tal.

I arbetet används resultatet av sortimentsanalysen till att försöka komma närmare svaret på de två luktpionernas sortnamn, en svår uppgift med tanke på att jag inte kunnat undersöka sorterna på annat sätt än genom flertalet skickade bilder. Mycket information, som exempelvis doft, går man miste om genom att inte kunna undersöka luktpionerna på plats och detta har såklart försvårat identifieringen av dem. Få litteraturkällor går dessutom in på detalj hur de olika luktpionsorterna ser ut och därmed, för att med större säkerhet kunna klarlägga rätt sortnamn, skulle man också behöva ha tillgång till referensexemplar av de namnsorter man misstänker att luktpionerna kan tillhöra.

---

⁵ Krupke 1996, s. 25.

3. Vassbo trädskola (1863 – 1973)

Under 1800-talet startade många hushållningssällskap i länen. Man ville främja främst jordbruket i landet men även trädgårdsodlingen. 1862 beslöt hushållningssällskapet i Dalarna (då Kopparbergs läns hushållningssällskap) att en trädskola skulle startas vid en då redan verksam lantbruksskola i Vassbo mellan Falun och Borlänge. Det var inte vanligt med trädgårdsanläggningar under den här tiden om den inte låg i anslutning till en herrgård eller en prästgård och att den dessutom låg så pass långt norrut i landet var också ovanligt. Då syftet var att öka intresset för trädgårdsodling i Dalarna var ett första steg att starta en trädskola som skulle göra det lättare att få tillgång på bra växtmaterial. Trädgårdsanläggningen skulle dra upp eget växtmaterial i form av träd och plantor och också fungera som demonstrationsträdgård. Andra plantskolor och handelsträdgårdar i Dalarna började uppkomma tidigt 1900-tal men de flesta startade kring 1920- och 1930-talet.⁶

Tre tunnland (1 tunnland = 4 936 m²) av gammal åkerjord styckades av för trädskolans odlingar. En tredjedel av marken skulle användas till fruktodling, en tredjedel för att odla grönsaker på, och en tredjedel av marken var till för en plant- och trädskola. Vassbo trädskola kunde sedan starta sin verksamhet 1863. Till en början uppstod svårigheter gällande odlingarnas läge och jordmån, något som ledde till att man utökade odlingsmarkerna till lämpligare områden under 1860-talet. Detta skedde även under senare år, på 1940-talet, då två hårda vintrar slog till och skadade även de hårdigaste av fruktträden. Två tunnland odlingsmark nära Borlänge fick plantskolan arrenderad till sig, något som dessutom sedan utökades till sju tunnland.⁷

Verksamheten började i rätt liten skala under 1800-talet. I priskuranterna från slutet av 1800-talet finns flertalet fruktträd, bärbuskar, prydnadsträd och prydnadsbuskar men ett rätt litet sortimentsutbud när det kommer till perenner. Störst efterfråga var det på fruktträd och plantor vilket gjorde att trädskoledelen av odlingarna var den som kom att utökas mest medan fruktodling och grönsaksodling, som hade gett sämre resultat, fick stå lite vid sidan av. De första åren under 1900-talet kan man se hur perennutbudet snabbt ökar i priskuranterna. I början av 1900-talet uppförde man också växthus för köksväxter och blomsterodling. På 1920-talet tillträdde en trädgårdsmästare vid namn Bernhard Samuelsson och efter det växte Vassbo trädskola och fick ökade försäljningssiffror. Kring 1940 ska Vassbo trädskola ha omfattat 15 tunnland och tre växthus och 300 bänkfönster stod uppförda. Plantskoleartiklarna bestod av 8 000 fruktträd, 7 000 bärbuskar, 1 500 prydnadsbuskar, 400 alléträd och hela 25 000 perenna växter. En överordnad, två arbetare och tolv säsongarbetare jobbade i anläggningen. 1963 firade plantskolan 100 år och var då en av de äldsta plantskolorna i landet som fortfarande var verksamma.⁸

Även om sortimentet i Vassbo förändrades med tiden var alltid målet för trädskolan att dels erbjuda ett växtsortiment av bra kvalitet, dels erbjuda ett sortiment som var lämpligt att plantera och odla i mellersta och norra Sverige. Kundkretsen ska ha kommit från, förutom Dalarna, även närliggande landskap.⁹ Vassbo trädskola sålde ut sina växter och lade ner sin verksamhet år 1973¹⁰ efter att ha odlat och sålt växter i 110 år.

---

⁶ Flinck 1994, s. 157; Lind & Thulin 1940, s. 1270; Vassbo trädskola priskurant 1963, s. 3; Andréasson & Wedelsbäck Bladh 2011, s. 14 ; Örjangård 1956, s. 87.

⁷ <https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/tunnland>, Nationalencyklopedin, hämtad 2019-03-13; Vassbo trädskola priskurant 1963, s. 3; Örjangård 1956, ss. 87 – 89.

⁸ Lind & Thulin 1940, s. 1270; Vassbo trädskola priskurant 1963, s. 3; Örjangård 1956, ss. 88, 90.

⁹ Vassbo trädskola priskurant 1963, s. 3.

¹⁰ Ridelius, före detta lärare i Vassbo trädgårdsskola, telefonsamtal 2019-02-28.

4. Luktpioner

Här följer en presentation av luktpionen: namn och ursprung, botanisk beskrivning, odlingsegenskaper och förädlingshistoria.

4.1. Vetenskapligt namn, familj och ursprung

Luktpionen tillhör familjen pionväxter, *Paeoniaceae*, och det vetenskapliga namnet är *Paeonia lactiflora*. Namnets artepitet, *lactiflora*, betyder med mjölkvita blommor. Tidigare vetenskapliga namn som luktpionen varit känd under är *P. chinensis* (chinensis – från Kina) och *P. albiflora* (albiflora – vitblommig). Andra namn på luktpionen som nämns i svensk litteratur är kinesisk pion, och i engelsk litteratur fransk pion och trädgårdspion.¹¹

Den vildväxande luktpionen växer från Sibirien och Mongoliet till norra Kina och delar av Tibet. På varje stjälk sitter två eller fler vita, enkla, 7 – 10 cm breda blommor. De har en söt doft och kan även påträffas i rosa till rödaktiga nyanser. Att den får flera blommor på varje stjälk är utmärkande för just *P. lactiflora*. Arten är långlivad, tål de flesta förhållanden och växer bland annat på torra steniga sluttningar och på stäpper tillsammans med gräs och buskar. Det är från denna art som våra trädgårdssorter härstammar.¹²

4.2. Botanisk beskrivning

Släktet *Paeonia* är stort och innehåller många arter. De brukar delas in i två större grupper, örtartade och vedartade pioner. Luktpioner hör till de örtartade pionerna. De är perenna växter och varje höst vissnar bladverket ner medan rötterna övervintrar under jorden. Även om bladverket vissnat ner pågår aktivitet under jorden där pionens tjocka rötter utvecklar och sprider ut ett nätverk av birötter (för upptag av näring och vatten) ända fram tills marken fryser. Tidigt på våren, när marken tinar, fortsätter plantan utveckla rötter. I de tjockare rötterna finns näring lagrad som pionen började samla under sommaren. När våren kommer kan sedan nya skott bildas från övervintringsknopporna, som sitter precis under markytan (se figur 3).¹³

Luktpionsorter kan ha flera blommor på varje stjälk. Blommorna blir minst 10 cm breda och kan ha olika nyanser av vitt, rosa och rött, ibland också med inslag av röda fläckar. Sorter med gulaktiga färginslag finns men är mer ovanliga. Blomknopporna är klotrunda och efter blomning bildas fröna i baljkapslar. Stjälkarna är kala och lite rödaktiga. Bladen har sträva kanter och är mörkt gröna och fint håriga längs med nerverna. På bladundersidan är de kala och blekt gröna. De övre bladen är tredelade och har en treflikig mittflik.¹⁴

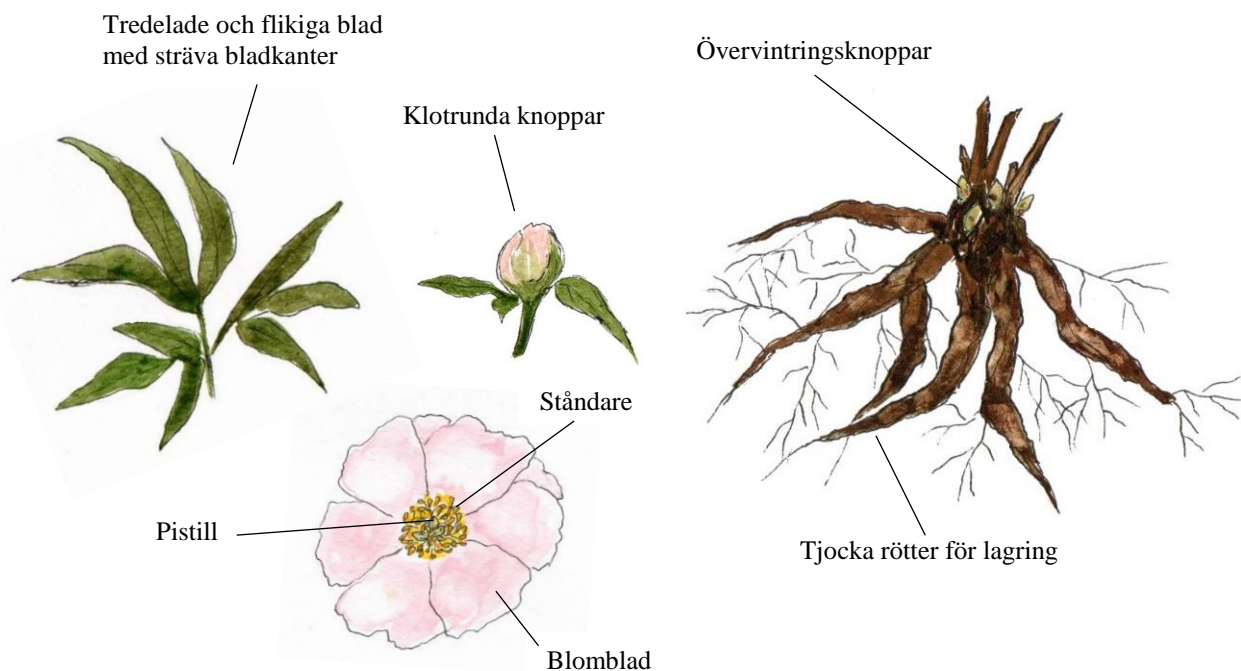
¹¹ Dahl 1935, s. 250; Halda & Waddick 2004, s. 202; Harrison 2015, ss. 20, 53, 118; Rogers 1995, s. 7; Svensk Kulturväxtdatabas, SKUD, <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/skud/vaxtnamn/> luktpion, hämtad 2019-02-26.

¹² Brickell 1996, s. 741; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 23; Halda & Waddick 2004, s. 132; Krupke 1996, s. 44.

¹³ Blommor och buskar 2008, s. 8; Brickell 1996, s. 741; Krupke 1996, s. 23; Rogers 1995, ss. 91 – 92.

¹⁴ Blommor och buskar 2008, s. 63; Krupke 1996, s. 48; Mossberg & Stenberg 2010, s. 194; Månsson & Johansson 1994, s. 165; Samuelsson & Schenkmanis 1999, s. 60

Figur 3 Luktpeonens olika delar.
Illustration: My Ottosson.

Det finns väldigt många olika namnsorter av luktpion och många av dem är form- och färgmässigt mycket lika varandra, i alla fall vid första anblicken. Men tittar man på detaljerna finns sätt att skilja dem åt och identifiera sorterna. Plantorna kan uppnå olika höjd, bladens färg och form varierar och ibland kan man till och med identifiera en sort på de tidiga vårskotten.¹⁵

Även doften kan variera stort. Sitt namn till trots har inte alla luktpioner en stark och god doft även om man kan säga att de generellt doftar gott. Medan vissa sorter kan ha en doft liknande rosens eller liljekonvaljens, så kan andra ha en doft som inte ens betraktas som särskilt angenäm. Vissa doftar starkt och hos andra är den knappt märkbar. Hos rosa och vita luktpioner är doften starkare än hos röda.¹⁶

Sortens stadighet och tjocklek på stjälkarna, tillsammans med hur tunga blommorna blir utslagna, bestämmer om växtsättet blir upprätt eller om plantan blir hängande och behöver stödjas upp vid blomning. Vissa luktpionsorter är tidiga och börjar blomma i juni, kring midsommar, medan andra är sena och blommar kring mitten av juli.¹⁷

Till sist brukar man försöka dela in pionblommornas form i olika grupper. De kan vara enkelblommade, halvfyllda, fyllda, japanska eller anemonblommade.¹⁸

¹⁵ Krupke 1996, s. 48

¹⁶ Krupke 1996, s. 48; Rogers 1995, s. 7.

¹⁷ Krupke 1996, s. 10; Robild 2007, s. 89.

¹⁸ Krupke 1996, ss. 26 – 27.

Enkel

De enkelblommade pionerna (figur 4) har minst fem blomblad som omger ståndare och pistiller i mitten av blomman. Blombladen kan ofta vara lite inåtböjda.¹⁹

Figur 4 Enkel pionblomma.
Illustration: My Ottosson.

Figur 5 Halvfylld pionblomma. Illustration: My Ottosson.

Halvfylld

De halvfyllda pionblommorna (figur 5) är lika de enkelblommade men består av flera lager blomblad. I mitten av blomman kan man fortfarande urskilja ståndare och pistiller.²⁰

Fylld (dubbel)

I de fyllda pionblommorna (figur 6) har pistiller och ståndare omvandlats till blomblad, vilka omsluts av de stora yttre blombladen. På vissa blommor kan ståndare urskiljas i blomans mitt, i andra inte.²¹

Figur 6 Fylld pionblomma.
Illustration: My Ottosson.

Figur 8 Anemonblommade pion.
Illustration: My Ottosson.

Figur 7 Japansk pionblomma.
Illustration: My Ottosson.

Japansk och anemonblommade

De japanska pionblommorna (figur 7) har fem eller fler yttre blomblad och en mitt av ståndare som ombildats till små och mycket smala blomblad. Blommor med denna form är ofta tvåfärgade, de yttre större blombladen har en färg och de mittersta mindre blombladen en annan.²²

De anemonblommade pionerna (figur 8) liknar den japanska men de ombildade ståndarna i blomans mitt är bredare och ansamlingen större. Blomformen är ett stadie mellan den japanska och den fyllda blomformen. Detta gör att sorter som hör hit istället kan bli placerade

¹⁹ Brickell 1996, s. 741; Rogers 1995, s. 69.

²⁰ Krupke 1996, s. 27; Rogers 1995, s. 69.

²¹ Krupke 1996, s. 27; Boyd 1928, s. 74.

²² Boyd 1928, s. 73; Krupke 1996, s. 26.

i den japanska eller i den fyllda gruppen. Ofta för man också ihop de japanska och anemonblommande pionerna i samma grupp då de liknar varandra i form. En del luktpionsorter kan också få anemonblommande blommor som sidobloomor på unga plantor.²³

4.3. Odling

Luktpioner är härdiga i hela landet. Pioner överhuvudtaget trivs mycket bra i svenskt klimat och har inga problem med att växa även i de norra delarna av landet. De behöver tvärtom en tids vintervila, där temperaturen under en tid håller en lägre nivå, för att sedan kunna växa och blomma med bra resultat. Luktpioner är en av de pionarter som dessutom behöver längst vintervila. Luktpioner trivs allra bäst på platser med god tillgång på sol, näring och med skydd mot vind som hindrar stjälkarna från att böja sig. De behöver ha tillgång på vatten under våren för god blomning men är annars både tåliga och lättskötta.²⁴

Efter plantering kan plantorna behöva några år på sig att etablera sig. Även i Vassbos priskuranter skriver man att ”verkligt rikt blommar ej pionen förrän tredje året efter plantering”.²⁵ Men har man tålmod kan man sedan få en mycket långlivad perenn i sin trädgård och ibland kan de till och med hittas kvarstående vid gamla torp.²⁶

4.4. Förädlingshistorik

De vildväxande luktpionerna förökas enkelt genom frösådd. Detta gör att det lätt uppstår blommor med variation, något man tidigt upptäckte i Kina. Där odlades pioner åtminstone 1 500 år innan man i Europa upptäckte dem och förde dem hit.²⁷

I Europa fanns också vilt växande örtartade pioner. Bergpion är den pion som har odlats längst och den är också förälder till de äldsta europeiska trädgårdspionerna, bland annat bondpion, *Paeonia x festiva*, som kom till Sverige redan under medeltiden. De första luktpionerna kom till Europa från Kina på 1700-talet. En av de första importerade luktpionsorterna som presenterades och såldes var en sort känd som 'Whitleyi Major'. 1808 såldes den från Whitleyi's plantskola i Fulham, England. Den har stora vita enkelblommande blommor och är mycket lik den vilda arten. Samlare och plantskoleägare från hela Europa blev sedan mycket intresserade av att importera pioner från Kina för att odla och sälja.²⁸

Det var i Frankrike som förädlingen av luktpioner kom igång i Europa. En av de första odlarna var Nicolas Lemon från Port St Denis. Han presenterade sorten 'Edulis Superba' 1824 och efter det blev intresset stort. Många luktpionsorter i vackra färger och med god doft togs sedan fram under 1800-talet i Frankrike. Detta ledde till att förädlingen av luktpioner även började i andra europeiska länder. På 1850-talet kom många luktpionsorter till Amerika och plantskolorna där. Till en början odlades många engelska och franska sorter och man sålde dem som snittblommor. Snart startade även en egen förädling och under 1900-talet hade de till och med gått om Frankrike när det kom till att ta fram och introducera nya luktpionsorter.²⁹

---

²³ Boyd 1928, s. 73; Krupke 1996, ss. 26 – 27; Rogers 1995, s. 70.

²⁴ Blommor och buskar 2008, s. 63; Hansson 2011, s. 232; Krupke 1996, ss. 9 – 10; Rogers 1995, ss. 93, 100.

²⁵ Vassbo trädskola priskuranter 1926 – 1972.

²⁶ Blommor och buskar 2008, s. 63; Gréen 1979, s. 225; Mossberg och Stenberg 2010, s. 194.

²⁷ Krupke 1996, s. 44; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 16.

²⁸ Fearnley-Whittingstall 2000, ss. 37, 41, 87, 102; Hansson 2011, ss. 233 – 234; Krupke 1996, s. 47; Olausson & Strese 2005, s. 312; Rogers 1995, s. 15.

²⁹ Fearnley-Whittingstall 2000, ss. 115, 139; Krupke 1996, ss. 15, 17 – 18.

I Sverige hade pionens rötter och frön länge ansetts ha läkande egenskaper men genom att den också var härdig och vacker, kom den även att odlas som prydnadsväxt i trädgårdarna. Här var bondpionen länge den vanligaste och mest odlade pionen men under andra halvan av 1800-talet kom även luktpionen att bli populär i Sverige. Bondpionen hade då blivit vanlig även hos allmogen vilket gjorde att de nya och vackra luktpionsorterna blev exklusivare att ha i trädgårdarna. Till slut blev luktpionen populärare och tog över platsen i våra trädgårdar. Även om det idag hunnit komma många nya luktpionsorter att välja bland så återfinns i handeln fortfarande många av de gamla sorterna från 1800-talet och början av 1900-talet. Deras färger, dofter och andra egenskaper är än idag mycket omtyckta.³⁰

---

³⁰ Hansson 2011, s. 231; Krupke 1996, s. 16; Olausson & Strese 2005, s. 312; Robild 2007, ss. 89, 124.

5. Vassbo trädskolas luktpionsortiment 1895 – 1972

5.1. Luktpioner i priskuranterna utgivna före 1926

De tidigaste priskuranterna som analyserats är från 1895 och 1896. Dessa har inte med pioner i sitt sortiment av perenner och man får anta att pioner inte såldes från Vassbo under 1800-talet. Det är först 1900 som pioner, "*Paeonia*", börja förekomma i priskuranterna men fram till 1902 klagas inte vare sig vilka arter eller vilka sorter av pioner som finns. 1900 säljs "dubbla vackra sorter", 1901 "pion fl. färger" och 1902 "flera färger". Luktpioner kan här vara en del av sortimentet men det skulle också kunna röra sig om till exempel den gamla bondpionen.

1903 står *Paeonia albiflora* utskrivet i priskuranterna och man kan med säkerhet säga att luktpion var en del av sortimentet. Vassbo erbjuder luktpionsorter i två kategorier: "fl. pl. dubbla välluktande blommor" och "enkelblommande". Luktpionerna fortsätter sedan delas upp i två kategorier även 1905 – 1906 och 1909 – 1913. 1905 tillkommer även beskrivningen "tidig" för de enkelblommande sorterna och från 1906 beskrivs de dubbla luktpionsorterna även ha "starka rötter" och finnas i "alla färger".

De enkelblommande sorterna säljs alltid till ett billigare pris än de sorter som har dubbla (fyllda) blommor och verkar därmed ha ansetts som mindre värdefulla. Enkelblommande luktpioner kostar till en början ungefär hälften så mycket som de med dubbla blommor. 1903 och 1905 kostar de enkla 0, 35 öre och de fyllda 0, 50 öre och 1906 kostar de enkla 2, 50 kr medan de fyllda kostar 4, 50 kr. Mellan 1909 och 1913 har priset för de enkelblommande sänkts till låga 1, 50 kr jämfört med de fyllda som fortfarande kostar 4, 50 kr.

1913 finns även namnet *Paeonia chinensis* utskrivet i priskuranten som en egen kategori tillsammans med *Paeonia albiflora* och dess dubbla och enkelblommande sorter. Priset är detsamma som för de dubbla luktpionerna.

1914 börjar luktpioner säljas med det nya namnet *P. chinensis* som också kommer gälla fram till 1961 då användningen av dagens vetenskapliga namn, *Paeonia lactiflora*, tar över. Sortimentet verkar 1914 och åren därefter inte längre bestå av några enkelblommande sorter. I priskuranten från 1914 står det "fl. pl. luktpion blandade färger" och 1915 "fl. pl. alla färger". Fl. pl. betyder flore pleno, alltså fyllda blommor.³¹

1916, 1917 och 1919 – 1920 beskrivs luktpionerna fortsatt vara fyllda och ha "blandade färger". 1921 och 1923 verkar bara sorter med vita och rosa blommor ha sålts från Vassbo eftersom luktpionsortimentet beskrivs innehålla "blandade sorter vita och rosa". 1924 – 1925 tillkommer sedan även sorter med röda blommor. Från och med 1926 finns sortnamn utskrivna i priskuranterna.

---

³¹ Oskarsson, genbankskurator i Nationella genbanken, ansvarig för perenner, mejlkonversation 2019-02-25.

5.2. Sortbeskrivningar och sortimentsanalys av luktpionerna i Vassbo

I Vassbo trädskolas priskuranter, utgivna 1926 – 1972, hittas 45 olika luktpionsorter. De presenteras kortfattat här i bokstavsordning dels för att ge en mer omfattande och målande bild av de sorter som såldes från Vassbo trädskola, dels kunna bistå vid inventeringar och identifieringsarbeten av luktpioner.

Under vilka år luktpionsorterna förekommer i priskuranterna, introduktionsår, förädlare, ursprungsland och hur lång tid de tog för sorterna att nå Vassbo efter introduktion, sammanfattas och redovisas, förutom här, även i en tabell som ligger som bilaga 1 i arbetet. Detsamma gäller eventuella synonyma namn samt oklarheter kring sortnamnen som, förutom här, även redovisas i bilaga 2.

Vissa av sorterna förekommer även i en inventarielista från 1919 (se bilaga 3). I de fallen ligger den informationen som en notering under sortbeskrivningarna, detta för att peka på att sorten förmodligen funnits i Vassbo ett antal år tidigare än vad som kan utläsas genom priskuranterna eftersom sortnamn inte skrivs ut förrän 1926.

'Adolphe Rousseau'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1890 av Auguste Dessert och Etienne Méchin, vars plantskola låg i Chenonceaux.³²

Blomman är halvfylld och har en kastanjebrun/rödbrun färg med synliga gula ståndare. Doften beskrivs som mindre behaglig. Plantan blir ca 95 cm hög och den blommar på starka stjälkar. Blomningen sker medeltidigt på säsongen.³³

Sorten förekommer i fem av Vassbos priskuranter, från 1954 till 1958. I priskuranterna beskrivs den som purpurröd. Efter att den introducerades i Frankrike tog det 64 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Agida'

Blomman är fylld och har en röd färg. Uppgifter om sortens ursprung och en mer detaljerad beskrivning kunde tyvärr inte hittas.³⁴

'Agida' förekommer i fem av Vassbos priskuranter, från 1926 till 1930. Den är därmed med i den äldsta av Vassbos priskuranter som skriver ut sortnamn på luktpionerna. I priskuranterna beskrivs den som rosafärgad eller röd.

Förmodligen har sorten 'Agida' funnits i Vassbos sortiment längre då den finns med i en inventarielista från 1919.

'Albâtre'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1885 av Félix Crousse, förädlare från Nancy. Den anses vara densamma som sorten 'Avalanche', också introducerad av Félix Crousse, men 1886.³⁵

---

³² Boyd 1928, s. 23; Fearnley-Whittingstall 2000, ss. 115 – 116.

³³ Boyd 1928, s. 79; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 293; Krupke 1996, s. 49.

³⁴ Boyd 1928, s. 23.

³⁵ Boyd 1928, ss. 79, 292.

En beskrivning av sorten 'Albâtre' kunde inte hittas men blomman på sorten 'Avalanche' är fylld, vit och har några blombblad med röda kanter. Den är doftande, blommar medeltidigt till sent på säsongen och är ca 90 cm hög.³⁶

Sorten förekommer i 14 av Vassbos priskuranter, från 1959 till 1972. I priskuranterna står sorten skriven som 'Alaberte' de två första åren och sedan 'Alabatre', men får antas vara sorten 'Albâtre'. I priskuranterna beskrivs den som vitrosa. Efter att sorten introducerades i Frankrike 1885 (jag väljer här att ta introduktionsåret för 'Albâtre' och inte introduktionsåret för 'Avalanche') tog det 74 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Albert Crousse'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1893 av Félix Crousse, förädlare från Nancy.³⁷

Sorten blommar sent på säsongen med svagt doftande, fyllda och ljusst rosafärgade blommor. Plantan blir ca 95 cm hög och stjälkarna är starka.³⁸

Sorten förekommer i sju av Vassbos priskuranter, från 1946 till 1947 och från 1949 till 1953. I priskuranterna beskrivs den som rosa eller rosafärgad. Efter att den introducerades i Frankrike tog det 53 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Asa Gray'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1886 av Félix Crousse, förädlare från Nancy.³⁹

Blomman är fylld, har en ljusrosa färg och doftar starkt. I annan litteratur beskrivs blommorna också ha en mörkrosa färg. Blomningstiden är sen till medelsen. Plantan blir ca 85 cm hög på bra stjälkar.⁴⁰

Sorten förekommer i åtta av Vassbos priskuranter, från 1946 till 1953. I priskuranterna beskrivs den som mörkrosa. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 60 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Bunker Hill'

En amerikansk sort som togs fram och introducerades 1906 av George Hollis, förädlare från Massachusetts.⁴¹

Blomman beskrivs som fylld enligt viss litteratur och mittemellan fylld och halvfylld i annan litteratur. Blomfärgen är röd och gula ståndare är synliga i blommans mitt. Sorten är doftande och blommar tidigt till medeltidigt på säsongen. Plantan blir ca 90 cm hög.⁴²

Sorten förekommer i fem av Vassbos priskuranter, från 1954 till 1958. I priskuranterna beskrivs den som klarröd. Efter att den introducerades i USA tog det 48 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

---

³⁶ Boyd 1928, s. 83; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 295.

³⁷ Boyd 1928, ss. 79, 292.

³⁸ Boyd 1928, s. 79; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 250.

³⁹ Boyd 1928, s. 82.

⁴⁰ Boyd 1928, s. 82; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 251.

⁴¹ Boyd 1928, ss. 26, 295.

⁴² Boyd 1928, s. 26; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 252.

'Buyckii'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1840 av Modeste Guérin, vars plantskola låg i Paris. Blomman är fylld och har en karmosinröd färg.⁴³ En mer detaljerad beskrivning av sorten kunde tyvärr inte hittas.

Sorten förekommer i två av Vassbos priskuranter, från 1926 till 1927. Den förekommer därmed i den äldsta priskuranten som skriver ut sortnamn på luktpionerna och är också den näst äldsta sorten som Vassbo hade i sitt sortiment. I priskuranterna beskrivs den som ljuslila. Efter att den introducerades i Frankrike tog det 86 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

Förmodligen har sorten 'Buyckii' funnits i Vassbos sortiment längre då den finns med i en inventarielista från 1919.

'Canari'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1861 av Modeste Guérin, vars plantskola låg i Paris.⁴⁴

Blomman är fylld och vit, krämfärgad på de yttre blombladen och med en gulare nyans mot mitten. Plantan är hög och blomman doftar.⁴⁵

Sorten förekommer i fem av Vassbos priskuranter, från 1928 till 1933. I priskuranterna beskrivs den som gulvit. Efter att den introducerades i Frankrike tog det 67 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

Förmodligen har sorten 'Canari' funnits i Vassbos sortiment längre då den finns med i en inventarielista från 1919.

'Claire Dubois'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1886 av Félix Crousse, förädlare från Nancy.⁴⁶

Blomman är fylld och har sidenrosa blommor. Sorten blommar medeltidigt till sent på säsongen och doften beskrivs som både väldoftande och mindre behaglig. Plantan blir ca 90 cm hög och har upprättväxande stjälkar.⁴⁷

Sorten förekommer i sju av Vassbos priskuranter, från 1944 till 1945 och från 1954 till 1958. I priskuranterna beskrivs den som violettrosa eller rosa. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 58 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Couronne d'Or'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1873 av Jacques Calot, förädlare från Douai. Den kallas även för 'Dorothy E. Kibby'.⁴⁸

Blomman är fylld och har en vit färg. Några av de mellersta blombladen kan ha röda toppar och i blommans mitt finns en ring av gula ståndare. Sorten har en doft som beskrivs likna

---

⁴³ Boyd 1928, s. 26; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 115.

⁴⁴ Boyd 1928, s. 26; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 115.

⁴⁵ Boyd 1928, s. 26; The history of peonies and their originations, s. 12.

⁴⁶ Boyd 1928, ss. 87, 292.

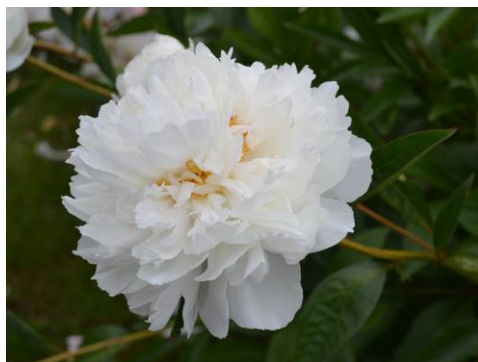
⁴⁷ Boyd 1928, s. 87; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 301; Samuelsson & Schenkmanis 1999, s. 61.

⁴⁸ Boyd 1928, ss. 28, 88, 291.

näckrosornas doft i viss litteratur och i annan stark och mindre behaglig. Den är kraftig och har upprättväxande starka stjälkar. Plantan blir ca 85 – 90 cm hög.⁴⁹

Sorten förekommer i nio av Vassbos priskuranter, från 1928 till 1933 och från 1936 till 1939. I priskuranterna beskrivs den som krämvit med karminfärgad mitt eller gulvit. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 55 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

Figur 9 Luktpeonien 'Couronne d'Or'. Foto: Linnea Oskarsson.

'Duchesse de Nemours'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1856 av Jacques Calot, förädlare från Douai.⁵⁰

Blomman är fylld och har en gräddvit färg med ljusgul mitt. Sorten blommar tidigt och har en stark men behaglig doft. Plantan blir ca 80 cm hög och är upprättväxande på starka stjälkar.⁵¹

'Duchesse de Nemours' är en av de sorter som förekommer i flest av Vassbos priskuranter. Sorten hittas i 22 priskuranter, från 1928 till 1933 och från 1956 till 1972. Den är också en av de äldsta sorterna som Vassbo hade i sitt sortiment. I priskuranterna beskrivs den som krämvit och mycket vacker, citrongul eller gräddgul. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 72 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

Förmodligen har sorten 'Duchesse de Nemours' funnits i Vassbos sortiment längre då den finns med i en inventarielista från 1919.

'Duchesse d'Orleans'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1846 av Modeste Guérin, vars plantskola låg i Paris.⁵²

Blomman är fylld och har en rosa färg. De innersta blombladen är lätt violett färgade och laxrosa. Sorten blommar sent på säsongen.⁵³

'Duchesse d'Orleans' förekommer bara i en av Vassbos priskuranter, 1930. Den är en av de äldsta sorterna som Vassbo hade i sitt sortiment. I priskuranten beskrivs den som mörkröd. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 84 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

---

⁴⁹ Boyd 1928, ss. 88 – 89; Fearnley-Whittingstall, s. 255; Krupke 1996, s. 55.

⁵⁰ Boyd 1928, ss. 90, 291.

⁵¹ Boyd 1928, s. 90; Fearnley-Whittingstall, s. 257; Krupke 1996, s. 57.

⁵² Boyd 1928, s. 30; Fearnley-Whittingstall, s. 115.

⁵³ Boyd 1928, s. 30; The history of the peonies and their originations, s. 22.

'Edith Cavell'

En engelsk sort som togs fram och introducerades 1916 av James Kelway med plantskola (Kelway and Son) i Langport.⁵⁴

Blomman är fylld och vit där några blombblad är gula och bär röda fläckar. Sorten är doftande och sorten blommar medeltidigt på säsongen. Plantan blir ca 80 cm hög.⁵⁵

Sorten förekommer i fem av Vassbos priskuranter, från 1949 till 1953. I priskuranterna står sorten skriven som 'E. Cavell' men får antas vara sorten 'Edith Cavell'. Den beskrivs där som ljusgul. Efter att sorten introducerades i England tog det 33 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Edulis Superba'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1824 av Nicholas Lemon, förädlare från Port St Denis.⁵⁶

Blomman är fylld och starkt rosa. Sorten har en rosaktig doft och doftar mycket. Blomningstiden är tidig till medeltidig och plantan blir ca 90 cm hög.⁵⁷

'Edulis Superba' är den äldsta luktpionsorten som Vassbo hade i sitt sortiment. Den förekommer i 17 priskuranter, från 1928 till 1945. Det gör den också till en av de sorter som förekommer i flest av Vassbos priskuranter. Den beskrivs i priskuranterna som ljusrosa och vacker, mörkrosa eller renrosa. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 104 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Felix Crousse'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1881 av Félix Crousse, förädlare från Nancy. Sorten är synonym till 'Victor Hugo'.⁵⁸

Blomman är fylld och har en karmosinröd färg. Sorten blommar sent till medelsent på säsongen och har en svag doft. En varm kväll doftar den pepparmynta. Plantan blir ca 90 cm hög och har svaga stjälkar.⁵⁹

Sorten förekommer i 20 av Vassbos priskuranter, från 1926 till 1927 och från 1936 till 1953. Sorten finns därmed med i den äldsta priskuranten som skriver ut sortnamn på luktpionerna. I priskuranterna beskrivs den som glänsande röd. 'Felix Crousse' är en av de sorter som förekommer i flest av Vassbos priskuranter. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 45 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

---

⁵⁴ Boyd 1928, s. 30; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 119.

⁵⁵ Boyd 1928, s. 30; Kelway 1954; Fearnley-Whittingstall, s. 306.

⁵⁶ Boyd 1928, s. 91; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 118.

⁵⁷ Boyd 1928, s. 91; Fearnley-Whittingstall, s. 257; Krupke 1996, s. 57.

⁵⁸ Boyd 1928, ss. 32, 96; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 292.

⁵⁹ Boyd 1928, ss. 32, 96; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 261; Krupke 1996, s. 58; Samuelsson & Schenkmanis 1999, s. 61.

Figur 10 Luktpeonien 'Felix Crousse'. Foto: Linnea Oskarsson.

'Festiva Maxima'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1851 av förädlaren Auguste Mieliez.⁶⁰

Blomman är fylld och har en rent vit eller gräddvit färg. Mot blommans mitt får den en varm persikoton och några av blombladens toppar har röda fläckar. Sorten blommar medeltidigt på säsongen och har en god doft. Plantan kan bli ca en meter hög på stjälkar som är stabila och kraftiga.⁶¹

Sorten förekommer i 31 av Vassbos priskuranter, från 1928 till 1942 och från 1946 till 1962. 'Festiva Maxima' är den näst vanligast förekommande sorten i Vassbos priskuranter. Den är också en av de äldsta sorterna som Vassbo hade i sitt sortiment. I priskuranterna beskrivs den som rent vit med röda strimmor/fläckar. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 77 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

Figur 11 Luktpeonien 'Festiva Maxima'. Foto: Linnea Oskarsson.

'Fokker'

En nederländsk sort som togs fram och introducerades av Ruys 1928.⁶²

Blomman är fylld och har en röd färg. Den blommar medeltidigt på säsongen och plantan blir ca 80 cm hög.⁶³

---

⁶⁰ Boyd 1928, s. 96; Carsten Burkhardt's Web Project Paeonia http://www.paeon.de/navigation/bree_m1.html, Mieliez, hämtad 2019-03-13.

⁶¹ Krupke 1996, s. 58; Samuelsson & Schenkmanis 1999, s. 61.

⁶² Carsten Burkhardt's Web Project Paeonia http://www.paeon.de/navigation/bree_r1.html, Ruys, hämtad 2019-03-13; Rogers, s. 179.

⁶³ Fearnley-Whittingstall, s. 309; Rogers 1995, s. 179.

Sorten förekommer i två av Vassbos priskuranter, från 1946 till 1947. I priskuranterna beskrivs den som röd. Efter att sorten introducerades i Nederländerna tog det 18 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Gigantea'

I priskuranterna finns en sort med namnet 'Giganteum'. Ingen luktpion med exakt det namnet kunde hittas och förmodligen är det sorten 'Gigantea' det handlar om.

'Gigantea' är en fransk sort som togs fram och introducerades 1860 av Jacques Calot, förädlare från Douai. Sorten kallades tidigare för 'Lamartine' men eftersom Lemoine (Victor och Emile) 1908 introducerade en luktpionsort med samma namn, så rekommenderades istället sortnamnet 'Gigantea' för att inte blanda ihop de båda sorterna.⁶⁴

Blomman är fylld, har en klar rosa färg som bleknar in mot mitten av blomman. Sorten blommar tidigt på midsommarsången med en behaglig doft. Plantan är hög och stjälkarna spretiga.⁶⁵

Sorten förekommer i fem av Vassbos priskuranter, från 1928 till 1933. I priskuranterna beskrivs den som rosafärgad. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 68 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Inspecteur Lavergne'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1924 av Doriat, vars odlingar (Doriat and Son) låg i Lapalisse.⁶⁶

Sorten blommar tidigt på säsongen med fyllda doftande karmosinröda blommor. Plantan blir ca 85 cm hög. Stjälkarna är långa och raka men beskrivs också som något hängande i annan litteratur.⁶⁷

Sorten förekommer i 19 av Vassbos priskuranter, från 1954 till 1972. I priskuranterna beskrivs den som karmosinröd. 'Inspecteur Lavergne' är en av de sorter som förekommer i flest av Vassbos priskuranter. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 30 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Karl Rosenfield'

En amerikansk sort som togs fram och introducerades 1908 av J. F Rosenfield, vars odlingar låg i Nebraska.⁶⁸

Blomman saknar doft, är fylld och har en mörk vinröd färg. De innersta blombladen är skårade och böjda inåt. Sorten blommar medeltidigt på säsongen och har starka stjälkar. Plantan blir ca 85 – 90 cm hög.⁶⁹

Sorten förekommer i 24 av Vassbos priskuranter, från 1939 till 1945, 1954 till 1958 och 1961 till 1972. 'Karl Rosenfield' är en av de sorter som finns med i flest av Vassbos priskuranter. I

---

⁶⁴ Boyd 1928, ss. 99, 291.

⁶⁵ Boyd 1928, s. 99.

⁶⁶ Boyd 1928, ss. 103, 292.

⁶⁷ Boyd 1928, s. 103; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 262; Samuelsson & Schenkmanis 1999, s. 62.

⁶⁸ Boyd 1928, s. 106; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 298.

⁶⁹ Boyd 1928, s. 107; Krupke 1996, s. 61; Samuelsson & Schenkmanis 1999, s. 62.

priskuranterna beskrivs den som mörkt vinröd eller röd. Efter att sorten introducerades i USA tog det 31 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Lady Alexandra Duff'

Sorten är engelsk och togs fram och introducerades 1902 av James Kelway med plantskola (Kelway and Son) i Langport.⁷⁰

Blomman är halvfylld och har en ljus rosa färg som bleknar mot vitt. I mitten av blomman finns fläckar av rött och synliga gula ståndare. Sorten är starkt doftande och blommar medeltidigt på säsongen. Plantan blir ca 90 cm hög på starka stjälkar.⁷¹

Sorten förekommer i två av Vassbos priskuranter, från 1944 till 1945. I priskuranterna står den skriven som 'Lady Alex. Duff' men får antas varar sorten 'Lady Alexandra Duff'. I priskuranterna beskrivs den som rosavit. Efter att sorten introducerades i England tog det 42 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

Figur 12 Luktpionen 'Lady Alexandra Duff'. Foto: Linnea Oskarsson.

'La Rosière'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1888 av Félix Crousse, förädlare från Nancy.⁷²

Blomman är halvfylld och har en vit färg. I mitten av blomman syns gyllengula ståndare. Sorten blommar under midsäsong med svagt doftande blommor. Plantan blir medelhög.⁷³

Sorten förekommer i tio av Vassbos priskuranter, från 1928 till 1933 och från 1949 till 1953. I priskuranterna beskrivs den som ljus citrongul eller gräddvit. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 40 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Laura Dessert'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1913 av Auguste Dessert, vars plantskola låg i Chenonceaux.⁷⁴

---

⁷⁰ Boyd 1928, s. 108; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 119.

⁷¹ Boyd 1928, s. 108; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 269; Kelway 1954.

⁷² Boyd 1928, ss. 111, 292.

⁷³ Boyd 1928, s. 111.

⁷⁴ Boyd 1928, s. 111; Fearnley-Whittingstall 2000, ss. 115 – 116.

Blomman är anemonblommande. Som nytslagen har blomman en vit färg med citrongul mitt som med tiden bleknar. Sorten blommar tidigt – medeltidigt på säsongen och har en stark rosaktig doft. Plantan blir ca 90 cm hög och har starka stjälkar.⁷⁵

Sorten förekommer i fem av Vassbos priskuranter, från 1954 till 1958. I priskuranterna beskrivs den som citrongul. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 41 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

Figur 13 Luktptionen 'Laura Dessert'. Foto: Linnea Oskarsson.

'L'Indespensable'

Blomman är fylld och har en lila till vitaktig färg.⁷⁶ Uppgifter om sortens ursprung och en mer detaljerad beskrivning kunde tyvärr inte hittas.

Sorten förekommer i sex av Vassbos priskuranter, från 1926 till 1927, 1934 till 1935 och 1944 till 1945. 'L'Indespensable' finns därmed med i den äldsta priskuranten som skriver ut sortnamn på luktpionerna. I priskuranterna beskrivs den som ljusrosa eller vit.

Förmodligen har sorten 'L'Indespensable' funnits i Vassbos sortiment längre då den finns med i en inventarielista från 1919.

'Linné'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1860 av förädlaren Victor Verdier. Blomman är fylld och har en röd färg.⁷⁷ En mer detaljerad beskrivning av sorten kunde tyvärr inte hittas.

'Linné' förekommer i tre av Vassbos priskuranter, från 1930 till 1933. I priskuranterna beskrivs sorten som glänsande ljusröd och tidig. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 70 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Livingstone'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1879 av Félix Crousse, förädlare från Nancy.⁷⁸

---

⁷⁵ Boyd 1928, s. 111; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 272; Krupke 1996, s. 62.

⁷⁶ Boyd 1928, s. 37.

⁷⁷ Boyd 1928, s. 40.

⁷⁸ Boyd 1928, ss. 113, 292.

Blomman är fylld och har en rosa-aktig färg med några få kronblad med röda fläckar. Sorten blommar sent på säsongen och har en stark och söt doft. Plantan blir medelhög på starka stjälkar.⁷⁹

Sorten förekommer i sju av Vassbos priskuranter, från 1926 till 1933, och finns därmed med i den äldsta priskuranten som skriver ut sortnamn på luktpionerna. I priskuranterna beskrivs den som rosa eller mörkrosa. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 47 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

Förmodligen har sorten 'Livingstone' funnits i Vassbos sortiment längre då den finns med i en inventarielista från 1919.

'Lord Derby'

Blomman är fylld och har en mörkröd färg.⁸⁰ Uppgifter om sortens ursprung och en mer detaljerad beskrivning kunde tyvärr inte hittas.

Sorten förekommer i åtta av Vassbos priskuranter, från 1946 till 1953, och beskrivs där som mörkröd.

'Louis Van Houtte'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1867 av Jaques Calot, förädlare från Douai.⁸¹

Blomman är fylld och har en körsbärsröd färg. Sorten blommar medeltidigt på säsongen och blir ca 90 cm hög.⁸²

Sorten förekommer i fem av Vassbos priskuranter, från 1928 till 1933. I priskuranterna beskrivs den som körsbärsröd. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 61 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Lundborg'

Sorten är europeisk. Blomman är enkelblommig och ljusrosa med gyllene ståndare.⁸³ Fler uppgifter om sortens ursprung och en mer detaljerad beskrivning kunde tyvärr inte hittas.

'Lundborg' förekommer i fem av Vassbos priskuranter, från 1949 till 1953, och beskrivs där som ljusrosa, enkel.

'Madame Calot'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1856 av förädlaren Auguste Miellez. Den kallas även 'Leonie'.⁸⁴

---

⁷⁹ Boyd 1928, s. 113.

⁸⁰ Goos & Koenemann, plantskolekatalog 1940.

⁸¹ Boyd 1928, ss. 40, 291.

⁸² Boyd 1928, s. 40; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 317.

⁸³ Kayser & Seibert, plantskolekatalog 1942/43.

⁸⁴ Boyd 1928, s. 123; Krupke 1996, s. 64.

Blomman är fylld och har som nytslagen en ljusrosa färg som sedan bleknar till vitt. På de mellersta blombladen finns karminröda fläckar. Sorten blommar tidigt på säsongen och har en mycket stark och god doft. Plantan blir ca 80 cm hög på starka stjälkar.⁸⁵

Sorten förekommer i åtta av Vassbos priskuranter, från 1938 till 1945. Den är också en av de äldsta sorterna som Vassbo hade i sitt sortiment. I priskuranterna beskrivs den som vit med rosa. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 82 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

Figur 14 Luktpeonien 'Madame Calot'. Foto: Linnea Oskarsson.

'Madame de Verneville'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1885 av Félix Crousse, förädlare från Nancy.⁸⁶

Blomman är fylld, vit och har röda fläckar på kronbladen i mitten. Sorten blommar tidigt på säsongen med en rosaktig doft. Plantan blir ca 75 cm hög.⁸⁷

Sorten förekommer i 14 av Vassbos priskuranter, från 1926 till 1927, 1932 till 1933 och 1936 till 1945. 'Madame de Verneville' är därmed en av de sorter som är med i den äldsta priskuranten som skriver ut sortnamn på luktpionerna. I priskuranterna beskrivs den som rent vit, vit med karminröda fläckar eller rosavit. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 41 år innan sorten blev en del av Vassbos sortiment.

Figur 15 Luktpeonien 'Madame de Verneville'. Foto: Linnea Oskarsson.

---

⁸⁵ Boyd 1928, s. 123; Krupke 1996, s. 64; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 272.

⁸⁶ Boyd 1928, ss. 123, 292.

⁸⁷ Boyd 1928, s. 123; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 275.

'Marie Lemoine'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1869. Litteraturen säger olika om vem/vilken plantskola som ligger bakom den. Sorten kan komma från förädlaren Jacques Calot.⁸⁸ Det verkar också finnas två 'Marie Lemoine' från samma år. En fylld vit sort av Victor och Emile Lemoine och en fylld röd av Jacques Calot.⁸⁹ En vitblommig 'Marie Lemoine' beskrivs från ytterligare en litteraturkälla komma från Victor och Emile Lemoine.⁹⁰

I Vassbos priskuranter beskrivs sorten 'Marie Lemoine' som rent vit.

I litteraturen beskrivs blomman som fylld, som nytslagen lite citrongul med karmosinröda fläckar på några av blomkanterna, sen rent vit med gulaktig mitt. Plantan blir medelhög. Sorten blommar sent på säsongen, har kraftiga stjälkar och doftar sött.⁹¹

Sorten förekommer i 17 av Vassbos priskuranter, från 1943 till 1947 och från 1961 till 1972. 'Marie Lemoine' är en av de sorter som förekommer i flest av Vassbos priskuranter. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 74 år innan sorten blev en del av Vassbos sortiment.

'Monsieur Charles Lévêque'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1861 av Jaques Calot, förädlare från Douai.⁹²

Blomman är fylld och har en ljusrosa färg som blir ljusare in mot mitten. Sorten blommar tidigt till medeltidigt på säsongen med en söt doft. Plantan blir medelhög och stjälkarna är veka och hängande.⁹³

Sorten förekommer i nio av Vassbos priskuranter, från 1934 till 1942. I priskuranterna beskrivs den som laxrosa. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 73 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Monsieur Krelage'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1883 av Félix Crousse, förädlare från Nancy.⁹⁴

Blomman är fylld och har en ljust purpurröd färg. Sorten blommar i mitten av säsongen och plantan är medelhög, kraftig och upprättväxande.⁹⁵

Sorten förekommer i tre av Vassbos priskuranter, från 1930 till 1933. I priskuranterna beskrivs den som körsbärsröd. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 47 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Philomèle'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1861 av Jaques Calot, förädlare från Douai.⁹⁶

---

⁸⁸ Boyd 1928, s. 118; Kelway 1954.

⁸⁹ Rogers 1995, s. 197.

⁹⁰ Fearnley-Whittingstall 2000, s. 320.

⁹¹ Boyd 1928, s. 118; Kelway 1954.

⁹² Boyd 1928, ss. 122, 291.

⁹³ Boyd 1928, s. 122.

⁹⁴ Boyd 1928, ss. 46, 292.

⁹⁵ History of the Peonies and their originations, s. 67.

⁹⁶ Boyd 1928, ss. 134, 291.

Blomman beskrivs ha en anemonblommande form enligt viss litteratur medan den i annan anses vara japansk eller fylld. Sorten har en rosa färg och doftar. Plantan blir ca 75 cm hög och stjälkarna är starka.⁹⁷

Sorten förekommer i tio av Vassbos priskuranter, från 1934 till 1943. I priskuranterna beskrivs den som mörkrosa med gult centrum. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 73 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Primevère'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1907 av Victor och Emile Lemoine, vars plantskola låg i Nancy.⁹⁸

Blommans form beskrivs vara japansk enligt viss litteratur medan den i annan litteratur anses ha en anemonblommande form. Den beskrivs även som halvfylld. Färgen är gräddvit med en gul mitt som bleknar med tiden. Sorten blommar medeltidigt på säsongen och har en stark doft. Plantan blir ca 85 cm hög och har rätt veka stjälkar.⁹⁹

Sorten förekommer i tre av Vassbos priskuranter, från 1956 till 1958. I priskuranterna beskrivs den som ljusgul. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 49 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Purpurea'

Tyvärr kunde inga uppgifter om sorten hittas.

'Purpurea' förekommer i en av Vassbos priskuranter, 1926, och är därmed en av de sorter som finns med i den äldsta av priskuranterna som skriver ut sortnamn på luktpionerna. I priskuranterna beskrivs den som mörkröd.

'Regulus'

Tyvärr kunde inga uppgifter om sorten hittas.

'Regulus' förekommer i två av Vassbos priskuranter, från 1932 till 1933. I priskuranterna beskrivs den som mörkt lackröd.

'Revelesiana Plena'

Tyvärr kunde inga uppgifter om sorten hittas.

'Revelesiana Plena' förekommer i två av Vassbos priskuranter, från 1926 till 1927. Sorten är därmed en av de sorter som finns med i den äldsta av priskuranterna som skriver ut sortnamn på luktpionerna.

---

⁹⁷ Boyd 1928, s. 134; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 325.

⁹⁸ Boyd 1928, s. 136; Fearnley-Whittingstall, s. 116.

⁹⁹ Fearnley-Whittingstall 2000, s. 327; Krupke 1996, s. 70; Samuelsson & Schenkmanis 1999, s. 66.

'Rubens'

Det finns två luktpionsorter med namnet 'Rubens'. En introducerades av Delâche 1854. Den är fylld och har en röd färg.¹⁰⁰ Den andra beskrivs ha samma färg men är istället enkelblommande. Uppgifter om den sortens ursprung kunde tyvärr inte hittas.

Vilken av de två sorterna som fanns i Vassbos sortiment kan inte med säkerhet klarläggas, men eftersom sorten i Vassbos priskuranter beskrivs som enbart mörkröd, utan tillägg av att vara enkelblommande som sorten 'Lundborg' beskrivs, skulle det kunna vara den fyllda sorten som såldes från Vassbo. Den kommer i tabellen (se bilaga 1) att redovisas som den fyllda sorten men med en anmärkning att det också kan röra sig om den enkelblommande sorten.

'Rubens' förekommer i fem av Vassbos priskuranter, från 1934 till 1938. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 80 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Rubra Triumphans'

Sorten är fransk och togs fram och introducerades av Delâche 1854. Blomman är fylld och har en lysande mörk purpuraktig färg.¹⁰¹ En mer detaljerad beskrivning av sorten kunde tyvärr inte hittas.

Sorten förekommer i tolv av Vassbos priskuranter, från 1934 till 1945. I priskuranterna beskrivs den som karminröd. Efter att sorten introducerades i Frankrike tog det 80 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

'Sarah Bernhardt'

En fransk sort som togs fram och introducerades 1906 av Victor och Emile Lemoine, vars plantskola låg i Nancy.¹⁰²

Blomman är fylld och har en ljusrosa färg som även beskrivs som äppelblomsrosa och ljust pärlemorsrosa. Doften är svag men angenäm. Sorten blommar sent på säsongen. Plantan blir ca 90 – 100 cm hög och stjälkarna beskrivs i viss litteratur som starka medan de i annan litteratur beskrivs som svaga.¹⁰³

'Sarah Bernhardt' förekommer i 38 av Vassbos priskuranter. Den finns för första gången med i en priskurant från 1930. Efter fem års uppehåll förekommer den sedan i priskuranter från 1936 till 1972. I priskuranterna beskrivs den som laxrosa och tidig eller mörkrosa och extra. 'Sarah Bernhardt' är den sort som finns med i flest av Vassbos priskuranter. Efter att den introducerades i Frankrike tog det 24 år innan den blev en del av Vassbos sortiment.

---

¹⁰⁰ Boyd 1928, ss. 52, 68.

¹⁰¹ Boyd 1928, s. 52; Kayser & Seibert, plantskolekatalog 1942/43.

¹⁰² Boyd 1928, s. 141; Fearnley-Whittingstall 2000, s. 116.

¹⁰³ Boyd 1928, s. 141; Fearnley-Whittingstall, s. 286; Krupke 1996, s. 72; Kelway 1954; Rogers 1995, s. 84.

Figur 16 Luktpeonien 'Sarah Bernhardt'. Foto: Linnea Oskarsson.

'Tricolor Grandiflora'

Tyvänn kunde inga uppgifter om sorten hittas.

'Tricolor Grandiflora' förekommer i 13 av Vassbos priskuranter, från 1934 till 1935, 1938 till 1945 och 1956 till 1958. I priskuranterna beskrivs sorten som rosa med gult centrum.

'Triumph de Gaud'

Tyvänn kunde inga uppgifter om sorten hittas.

'Triumph de Gaud' förekommer i två av Vassbos priskuranter, från 1926 till 1927 och är därmed en av de sorter som finns med i den äldsta av Vassbos priskuranter som skriver ut sortnamn på luktpionerna. I priskuranterna beskrivs den som röd.

Förmodligen har sorten 'Triumph de Gaud' funnits i Vassbos sortiment längre då den är med i en inventarielista från 1919.

'Victor Hugo'

Det finns två luktpionsorter med namnet 'Victor Hugo'. Den ena introducerades av Félix Crousse 1885, fransk förädlare, och står som synonym till sorten 'Felix Crousse' från 1886. Den andra introducerades 1915 av Kelway, en engelsk plantskola och är enkelblommig med en karmosinröd färg.¹⁰⁴

'Victor Hugo' förekommer i fem av Vassbos priskuranter, från 1926 till 1930 vilket gör den till en av de sorter som finns med i den äldsta av Vassbos priskuranter som skriver ut sortnamn på luktpionerna. I priskuranterna beskrivs den som karminröd eller röd.

I priskuranter från 1926 och 1927 är både 'Victor Hugo' och 'Felix Crousse' med under rubriken pioner vilket skulle kunna tyda på att sorten i Vassbos priskuranter är Kelway's från 1915. Detta skulle betyda att det, efter att sorten introducerades i England, bara tog 11 år innan den blev en del av Vassbos sortiment, vilket är en mycket kort tid jämfört med de andra luktpionsorterna. I priskuranternas beskrivning av sorten 'Victor Hugo' finns inget tillägg om att sorten är enkelblommig vilket det gör på den enkelblommiga sorten 'Lundborg'. I boken *Perenna växter* beskrivs kort en 'Victor Hugo' som är fylld och har mörkt röda blommor. De enkelblommiga luktpionsorterna beskrivs som inte så kända och "kunna ej heller anses så

---

¹⁰⁴ Boyd 1928, ss. 32, 55, 70; Rogers 1995, s. 26.

odlingsvärda”.¹⁰⁵ I boken *Våra vackra perenner* står det att blommorna hos luktpionerna oftast är fyllda och ”mera sällan enkla”¹⁰⁶.

Eftersom det är svårt att dra säkra slutsatser om vilken av de två sorterna det rör sig om, den fyllda från 1885 som är synonym till ’Felix Crousse’ eller den enkelblommande från 1915, redovisas båda sorterna i tabellen som ligger som bilaga 1.

5.3. Blandade sorter utan namn

Även efter 1926, då sortnamn på luktpionerna skrivs ut i priskuranterna, finns under nästan alla år en eller flera kategorier med luktpioner som är utan sortnamn. Luktpioner ur dessa grupper är alltid billigare än namnsorterna och ansågs därmed som inte lika värdefulla.

I priskuranterna utgivna 1926 – 1927 och 1934 – 1947 förekommer, förutom namnsorter, även kategorin ”Blandade sorter utan namn” under luktpionerna. Det antyder att det under stor del av åren fanns luktpioner till försäljning som man inte längre kunde sortbestämma.

1948 tillkommer ytterligare tre kategorier som sedan förekommer i priskuranterna fram till 1954. ”Rosafärgade utan namn”, ”Röda utan namn” och ”Vita utan namn”. Även dessa säljs till ett billigare pris än luktpioner med sortnamn, men de har ändå ett högre pris än luktpionerna ur ”Blandade sorter utan namn” gruppen. Uppenbarligen finns en skillnad mellan dessa två kategorier där sortnamnen saknas. Att en sort tillhörde en kategori med en tilldelad färgbeskrivning gjorde den mer värdefull än en sort ur ”blandade sorter utan namn” kategorin.

1955 till 1956 försvinner kategorin ”Vita utan namn”. 1957 försvinner även ”Rosafärgade utan namn”. 1957 till 1960 förekommer därmed bara ”Röda utan namn” och ”Blandade sorter utan namn” i priskuranterna. Från och med 1961 till 1972 återstår sedan bara kategorin ”Blandade sorter utan namn”.

5.4. Inventarielistornas luktpionsorter

I en inventarielista från 1919 hittades tre luktpionsorter som sedan inte förekommer i Vassbos priskuranter 1926 – 1972. Eftersom det inte går att utesluta att dessa sorter kan ha varit en del av Vassbos sortiment under något eller några av åren innan 1926 presenteras de här.

’Boule de Neige’

En fransk sort som togs fram och introducerades av förädlaren Jacques Calot 1867. Blomman är fylld, vit och har röda fläckar på några av blombladen. Sorten blommar under tidig midsäsong och har en mindre angenäm doft. Plantan blir hög och har starka stjälkar.¹⁰⁷

’Magnifica’

Blomman är fylld och har en vit färg med gul mitt. Uppgifter om sortens ursprung och en mer detaljerad beskrivning av sorten kunde tyvärr inte hittas.¹⁰⁸

---

¹⁰⁵ Gréen 1937, s. 167.

¹⁰⁶ Ruys 1954, s. 213.

¹⁰⁷ Boyd 1928, s. 85; Krupke 1996, s. 52.

¹⁰⁸ Boyd 1928, s. 43.

'President Roosevelt'

En nederländsk sort som togs fram av Warnaar och introducerades 1905. Blomman är fylld, glänsande röd och har en härlig doft. En mer detaljerad beskrivning av sorten kunde tyvärr inte hittas.¹⁰⁹

I två senare inventarielistor, från 1948 och 1949, förekommer också luktpionsorten 'Whitleyi Major'. Sorten står dock inte med i några av priskuranterna. Detsamma gäller för en luktpionsort som står med i inventarielistan från 1926, 'Reine de Rose' som får antas vara sorten 'Reine des Roses'.

'Whitleyi Major'

En importerad sort som presenterades 1808 av Whitleyi's plantskola i England. Blomman är enkelblommande, har en vit färg och doftar. Plantan blir ca 90 – 100 cm hög och kan behöva stödjas.¹¹⁰

'Reine des Roses'

Blomman är fylld, lätt rosa-lila och med en mitt som är krämvit och laxrosa.¹¹¹ Uppgifter om sortens ursprung och en mer detaljerad beskrivning av sorten kunde tyvärr inte hittas.

---

¹⁰⁹ Boyd 1928, s. 49; Krupke 1996, s. 70.

¹¹⁰ Fearnley-Whittingstall 2000, ss. 87, 291; Krupke 1996, s. 73.

¹¹¹ Goos & Koenemann, plantskolekataloger 1906/07.

6. De två luktpionerna från Dalarna i den Nationella genbanken

I den Nationella genbanken bevaras två luktpioner som samlats in i Dalarna. Enligt uppgift från genbanken ska dessa förmodligen ha köpts från Vassbo trädskola under tidigt 1900-tal, alltså före 1926 då sortnamn inte förekommer i priskuranterna. De har hittills inte med säkerhet kunnat identifieras till sort men med resultatet av sortimentsanalysen och de olika luktpionsorterna som presenteras i det här arbetet som grund, skulle man kunna komma närmare svaret på vilka sorter det kan röra sig om.

6.1. Den vita luktpionen

Den första luktpionen har fyllda och vita blommor (figur 17 och 18). Mot mitten blir blommorna lite krämfärgade och på några av blombladens toppar finns röda fläckar. Höjden på plantan ska enligt uppgift vara ca 90 cm. Av bilden (figur 19) att döma verkar stjälkarna vara svaga.

Figur 17 Luktpion från Dalarna, vit. Foto: Linnea Oskarsson.

Figur 18 Luktpion från Dalarna, vit (2). Foto: Linnea Oskarsson.

Figur 19 Vit Luktpion från Dalarna, hela plantan. Foto: Linnea Oskarsson.

6.2. Den rosa luktpionen

Den andra luktpionen har fyllda blommor med en rosa färg (figur 21 och 22). Gula ståndare är synliga i blommans mitt. På en av bilderna (figur 24) ser en av blommorna nästan lite halvfylld ut, men detta kan också bero på att plantan är nyetablerad. Bladverket ser ut att ha en ljusare färg (figur 23). Höjden på plantan ska enligt uppgift vara ca 80 – 90 cm.

Figur 20 Luktpion från Dalarna. Foto: Linnea Oskarsson.

Figur 21 Luktpion från Dalarna (2). Foto: Linnea Oskarsson.

Figur 22 Luktpion från Dalarna, hela plantan. Foto: Linnea Oskarsson.

Figur 23 Luktpion från Dalarna, nyetablerad planta. Foto: Linnea Oskarsson.

7. Diskussion

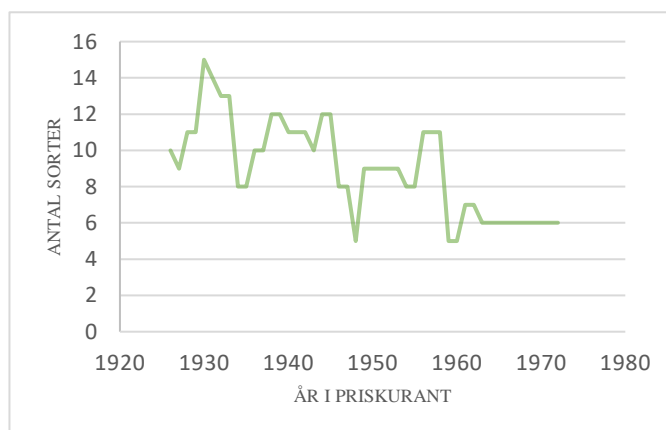
Här diskuteras resultatet av sortimentsanalysen av Vassbo trädskolas priskuranter 1895 – 1972. Inventarielistan från 1919 tas i vissa fall upp som noteringar och diskussionsunderlag. Vilka luktpionsorter som skulle kunna ha funnits i Vassbos sortiment under tidigt 1900-tal, innan sortnamn börjat skrivas ut i priskuranterna, diskuteras också. Detta för att även försöka ge en bild av hur sortimentet kan ha sett ut redan under de tidigaste åren som Vassbo sålde luktpioner.

7.1. Antalet luktpionsorter i Vassbos priskuranter

Luktpioner började säljas från Vassbo trädskola senast 1903. Exakt vilka namnsorter som såldes de första åren går inte att klarlägga eftersom det är först 1926 som sortnamn börjar förekomma i priskuranterna. I sortimentsanalysen av Vassbos priskuranter 1926 – 1972 hittas 45 olika luktpionsorter. I tabellen (tabell 1) presenteras det antal luktpionsorter som förekommer i priskuranterna år från år 1926 – 1972.

Tabell 1 Sammanställning av antalet luktpionsorter som förekommer i varje års priskurant.

Priskurant år:	Antal sorter		Priskurant år:	Antal sorter
1926	10		1950	9
1927	9		1951	9
1928	11		1952	9
1929	11		1953	9
1930	15		1954	8
1932	13		1955	8
1933	13		1956	11
1934	8		1957	11
1935	8		1958	11
1936	10		1959	5
1937	10		1960	5
1938	12		1961	7
1939	12		1962	7
1940	11		1963	6
1941	11		1964	6
1942	11		1965	6
1943	10		1966	6
1944	12		1967	6
1945	12		1968	6
1946	8		1969	6
1947	8		1970	6
1948	5		1971	6
1949	9		1972	6

Figur 24 Hur antalet sorter i priskuranterna varierar under åren 1926 – 1972.

Sortimentet i de olika priskuranterna består generellt av 8 – 15 luktpionsorter. Undantagen gäller år 1948 och 1959 – 1972 där antalet sorter i sortimentet har minskat till nästan hälften så många (se figur 24). Sortimentet består oftast under åren av samma antal sorter två eller tre år i rad.

Från 1926 till 1945 innehåller sortimentet under de flesta av åren över tio olika sorter, vilket för Vassbo kan anses som stort. Under resterande år håller sig sortimentet tvärtom precis under ett tiotal sorter med undantag från 1956 till 1958 där antalet sorter, efter en längre period med ett antal på under tio sorter, plötsligt steg till elva olika sorter. Åren därefter minskar sortimentet åter igen och hamnar på det lägsta antal luktpionsorter som Vassbo hade i sitt sortiment. Att antalet sorter i sortimentet var större innan mitten av 1900-talet kan kanske ha berott på att flera plantskolor i Dalarna vid den tiden hade kommit igång och att konkurrens och efterfråga på sorter var som störst då. Plantskolan och försäljningssiffrorna ska också ha växt i och med att Bernhard Samuelsson tillträdde som trädgårdsmästare i Vassbo på 1920-talet. Detta kan ha lett till att man kunde ta in flera sorter i sortimentet.

Det år där Vassbos sortiment av luktpioner är som störst är 1930 då det finns 15 olika sorter med i priskuranten. 1948 och 1959 – 1960, är de år där sortimentet består av minst antal luktpionsorter, bara fem olika sorter, och därmed mindre än hälften så många som då det fanns flest sorter. 1959 och de 13 följande åren är antalet olika sorter mycket lågt jämfört med tidigare år och de sista åren, innan plantskolan avslutar sin verksamhet, står sortimentet still på sex olika sorter. Kanske började man avveckla sin verksamhet redan då men priskuranten utgiven 1963, som är en omfattande jubileumsskrift, talar emot det. År 1948 står ut genom att under bara ett år ha ett mycket lågt antal sorter som sedan åter ökas året därpå. I priskuranten från 1948 är för första gången kategorierna ”röda utan namn”, ”rosafärgade utan namn”, och ”vita utan namn” med utöver kategorin ”blandade sorter utan namn”. Detta tyder på att man hade ett större antal sorter där man inte visste eller var osäker på sortnamnen. Kanske är det anledningen till ett lågt antal namnsorter under just det året. Namnsorterna hade blivit ihopblandade. Följande år består dessa fyra kategorier i priskuranterna men fler namnsorter tillkommer i sortimentet.

7.2. Luktpionsortimentets sammansättning

Vassbos sortiment av luktpioner bestod oftast av samma antal sorter under två till tre år. I priskuranterna kan man se att under de åren var också luktpionsorterna i sortimentet densamma. Oftast behöll man alltså samma sortiment i två eller tre år innan en förändring gjordes. Exempelvis från 1932 till 1933, då antalet luktpionsorter är 13, så är det också samma sorter som förekommer i priskuranterna under de två åren. Enda undantaget är under åren 1938 och 1939, då antalet sorter är samma, men inför 1939 tas en luktpionsort bort från sortimentet och en annan sort tillkommer. Mycket mer sällan ändras sortimentet efter bara ett år, enda gångerna är efter 1927 och 1948. Förmodligen ville man kunna erbjuda ett varierat sortiment med både nya spännande sorter och äldre välbeprövade sorter som sålde bra. Kanske var ett år oftast en för kort tid för att hinna marknadsföra och utvärdera de olika sorterna och därmed gjorde man hellre inköp av nya sorter med några års mellanrum.

Åren 1949 – 1953 står ut genom att sortiment var detsamma hela fem år i rad. Som längst behålls samma sortiment i tio år. Det är från 1963 och fram till sista priskuranten och då Vassbo året därpå avslutar verksamheten. Mellan 1958 och 1959 sker en stor sortimentsminskning där hela sju sorter tas bort och bara en ny tas in. Från att ha haft 11 sorter i sortimentet tillhandahåller man sedan bara fem. Resterande år, 1960 – 1972, går det inte att utläsa några stora förändringar i Vassbos priskuranter. Sortimentet har ett lågt antal sorter ända fram till sista priskuranten 1972 och under den tiden har två sorter försvunnit ur sortimentet.

Efter att sortimentet stått still under ofta två till tre år, förändras sortimentet med oftast en till fyra sorter. Några sorter tillkommer och några sorter tas bort från sortimentet. Under några år är det bara sorter som tillkommer i sortimentet så att sortimentet ökar, och andra år är det bara sorter som tas bort så att sortimentet minskar (se figur 24). Under vissa år tillkommer nya sorter i sortimentet även om sortimentet också minskar. Mellan 1945 och 1946 tas hälften så många sorter in i sortimentet som det tas bort. Nio försvinner och fem tillkommer. Sortimentet minskas därmed från tolv luktpionsorter till åtta. Detsamma gäller mellan 1933 och 1934 där 11 sorter försvinner och sex sorter tas in. Detta gör att hela sortimentet då minskas ordentligt från 13 sorter till åtta. Under vissa år görs så stora sortimentsförändringar att nästan hela sortimentet byts ut. Mellan 1927 och 1928 tillkommer ungefär lika många luktpionsorter som det tas bort, sju sorter försvinner och nio tillkommer. Detsamma gäller mellan 1953 och 1954 där sju sorter försvinner och sex sorter tillkommer. Det finns ingen tydlig anledning till att sortimentet ändrades så mycket mellan 1927 och 1928. När sortimentet däremot byts ut på samma sätt mellan 1953 och 1954 kan man se att sortimentet varit detsamma fem år i rad, från 1949 till 1953. Kanske stod sortimentet still på samma sätt innan 1927. Tyvärr finns inga sortnamn i priskuranterna innan 1926 men under det årtalet hittas samma sorter i priskuranten som 1927, med undantag från en sort som tas bort ur sortimentet inför 1927. Möjligheten finns därmed att sortimentet under några år hade sett ut ungefär som 1927 och att plantskolan sedan valde att förnya sortimentet ordentligt. Kanske hade nya luktpionsorter blivit i ropet, vilka efterfrågades.

7.3. Antalet år de olika luktpionsorterna förekommer i priskuranterna

Det vanligaste antalet år en luktpionsort är en del av Vassbos sortiment är 5 – 7 år (se tabell 2). Det var ovanligare att en sort förekom längre än 10 år i sortimentet. Detta kan tolkas som att man gärna varierade och förnyade luktpionsortimentet.

Tabell 2 Redovisning av hur många år som de olika luktpionsorterna förekom i priskuranterna.

Antal år i priskuranter	Antal luktpionsorter
12 – 14	4
8 – 10	7
5 – 7	16
1 – 3	11

Bland de 45 olika luktpionsorter som hittas i priskuranterna står några ut genom att finnas i sortimentet i över 15 år. I tabellen (tabell 3) redovisas de luktpionsorter som förekom i flest priskuranter och därmed varit en del av Vassbos sortiment under längst tid.

Tabell 3 Redovisning av de luktpionsorter som varit en del av Vassbos sortiment under längst tid.

Luktpionsort	Antal år i priskuranter
Sarah Bernhardt	38
Festiva Maxima	31
Karl Rosenfield	24
Duchesse de Nemours	22
Felix Crousse	20
Insp. Lavergne	19
Marie Lemoine	17
Edulis Superba	17

'Sarah Bernhardt' är den sort som tillhört Vassbos sortiment under överlägset längst tid. Den förekommer i 38 priskuranter, första gången 1930. Den försvinner från sortimentet några år efter första året men säljs sedan under 37 år rad, från 1936 till 1972. På andra plats kommer 'Festiva Maxima' som hittas i 31 priskuranter och på tredje plats 'Karl Rosenfield', som förekommer i 24 priskuranter. Sorter som kommer därefter tillhör sortimentet i ca 20 år.

Man kan tänka sig att dessa åtta sorter, som under ett stort antal år var en del av Vassbos sortiment, därmed också var populära, efterfrågade och sålde bra. Kanske var de lättskötta, lättförökade eller av någon annan anledning bra sorter att ha i sortimentet och i odling. Den rosafärgade 'Edulis Superba' med rosaktig doft, de vita och starkt doftande 'Duchesse de Nemours', 'Festiva Maxima' och 'Marie Lemoine'. 'Insp. Lavergne' och 'Sarah Bernhardt' med sina gott doftande blommor och 'Felix Crousse' och 'Karl Rosenfield' med svag till ingen doft men med sina karmosinröda och mörkröda färger på blommorna. Dessa luktpionsorter har en bredd vad gäller både färg och egenskaper och med sina olika kvalitéter erbjöd de säkert något för alla. Luktpioner är överhuvudtaget en härdig art men jag vet inte om det dessutom kan finns en skillnad mellan olika sorter vad gäller hur tåliga de är i kallare klimat. Om så är fallet kan jag tänka mig att just dessa sorter fungerar mycket bra och håller bra kvalitet även längre norrut i landet, eftersom det var en ambition hos just Vassbo trädskola. Dessa sorter kan också ha varit flitigt omskrivna i samtida trädgårdslitteratur och tidningar. I boken *Våra vackra perenner* från 1954 rekommenderas fyra av sorterna: 'Edulis Superba', 'Festiva Maxima', 'Karl Rosenfield' och 'Sarah Bernhardt'.¹¹² I boken *Perenna växter* från 1937 listas "några av de vackraste fyllda varieteterna" däribland 'Sarah Bernhardt', 'Felix Crousse', 'Duchesse de Nemours' och 'Festiva Maxima'.¹¹³

Genom sortimentsanalysen blir det tydligt att de flesta av sorterna, 32 av 45, förekommer i Vassbos sortiment under ett antal år och sedan försvinner ur sortimentet. 13 av de 45 luktpionsorterna förekommer däremot i priskuranterna, under ett antal år, för att sedan försvinna och återkomma i sortimentet upp till tre gånger. Vissa sorter, som 'Duchesse de Nemours', 'Festiva Maxima', 'Sarah Bernhardt' och 'Karl Rosenfield', finns därmed med dels i de tidigare priskuranterna, dels även i de senare priskuranterna. De såldes därmed både före mitten av 1900-talet och mot slutet av 1900-talet.

De antal år som sorterna är borta ur sortimentet, innan de återkommer, ligger oftast på upp till tio år, men vissa sorter överstiger även tio år. Ett sådant exempel är 'Duchesse de Nemours' som är borta från sortimentet lite över 20 år innan den återkommer. Att flertalet sorter faktiskt har tio års uppehåll, och även mer, öppnar upp för att flertalet sorter som förekommer i priskuranterna under 20-, 30- och till och med 40-talet kan ha funnits i Vassbos sortimentet redan innan 1926, då sortnamn inte står med i priskuranterna.

Det kan också mycket väl betyda att flera av de sorter som enligt sortimentsanalysen bara förekommer i sortimentet ett antal år i rad, innan de sedan försvinner ur sortimentet för gott, redan kan ha varit en del av sortimentet, men då någon gång innan 1926 då sortnamn inte står med i priskuranterna. Det bör här nämnas att några av dessa sorter, som enligt priskuranterna inte återkommer i sortimentet efter att de försvunnit, faktiskt förekommer i inventarielistan från 1919. Därmed finns möjligheten att de såldes från Vassbo tidigare än vad som anges i resultatet av sortimentsanalysen och att de sedan återkommit efter 1926.

Sorterna 'Agida', 'Buyckii', 'Livingstone', 'L'Indispensable', 'Madame de Verneville', 'Purpurea', 'Revelesiana Plena' och 'Triumph de Guad' är sorter som är med i inventarielistan

---

¹¹² Ruys 1954, s. 213.

¹¹³ Gréen 1937, s. 167.

från 1919 och sedan förekommer i den tidigaste priskuranten som skriver ut sortnamn (1926). Möjligheten finns att de kan ha funnits med i sortimentet ända sedan 1919 eller kanske försvunnit ur sortimentet någon gång under tidigt 1900-tal för att sedan återkomma 1926. Två av sorterna, 'Canari' och 'Duchesse de Nemours', förekommer inte i priskuranten utgiven 1926 men istället i priskuranten utgiven 1928 och samma möjlighet finns för dem.

7.4. Varifrån kom de luktpionsorter som fanns i Vassbo trädskolas sortiment?

De flesta av luktpionsorterna som Vassbo hade i sitt sortiment kommer från franska förädlare och plantskolor. Av de 45 luktpionsorterna är åtminstone 30 av dem franska sorter. Resterande är från England, Nederländerna och USA (se tabell 5).

Tabell 4 Redovisning av hur många sorter de olika förädlarna och plantskolorna hade i Vassbos sortiment.

Förädlare/plantskola	Antal sorter i priskuranter
Calot, Frankrike	6 – 7
Crousse, Frankrike	10 – 9
Delâche, Frankrike	2
Dessert, Frankrike	1
Dessert & Méchin, Frankrike	1
Doriat, Frankrike	1
Guérin, Frankrike	3
Hollis, USA	1
Kelway, England	2 – 3
Lemon, Frankrike	1
Lemoine, Frankrike	2 – 3
Miellez, Frankrike	2
Rosenfield, USA	1
Ruys, Nederländerna	1
Verdier, Frankrike	1

Tabell 5 Redovisning av hur många sorter som kom från de olika länderna.

Land	Antal sorter
Frankrike	30 – 31
England	2 – 3
USA	2
Nederländerna	1

Vilka förädlare och plantskolor som ligger bakom Vassbos olika luktpionsorter är väldigt brett. Sorterna är utspridda mellan 15 (14 om man räknar Dessert och Dessert & Méchin som samma) olika förädlare och plantskolor (se tabell 4). De flesta har inte mer än 1 – 3 luktpionsorter vardera med i priskuranterna. Några av sorterna råder det lite oklarheter kring angående vilken förädlare/plantskola som ligger bakom den vilket gör att exempelvis Lemoine kan ligga bakom antingen två eller tre sorter. Överlägset flest sorter kommer från de två franska förädlarna Crousse med 10 – 9 olika sorter och Calot med 6 – 7 olika sorter. Félix Crousse, från Nancy, har sorter i Vassbos sortiment introducerade under åren 1879 – 1893. Jacques Calot, från Douai, har sorter i Vassbos sortimentet introducerade under åren 1856 – 1873. Calot har därmed bidragit med flertalet mycket gamla sorter i Vassbos sortiment och Crousse med sorter från sent 1800-tal.

Viktigt att nämna är också att i priskuranterna finns nio luktpionsorter där uppgifter om sorternas ursprung inte har kunnat hittas. Detta gör att någon av förädlarna, plantskolorna och länderna kan ha haft flera sorter i Vassbos sortiment. Det kan dessutom finnas ytterligare ett land eller förädlare/plantskola som i resultatet av sortimentsanalysen inte blir presenterade.

Vassbos sortiment består 1926 (den tidigaste priskuranten som skriver ut sortnamn) bara av franska sorter samt av sorter där information om ursprunget inte har kunnat hittas. Den första sorten som förekommer i priskuranterna och inte är fransk är 'Karl Rosenfield' från USA. Den

finns med i Vassbos priskurant utgiven 1939. Skulle sorten 'Victor Hugo' (som det råder lite oklarhet kring vad gäller ursprunget) vara den engelska sorten introducerad 1915, och inte den franska sorten introducerad 1885, är den istället den tidigaste luktpionsorten som inte är fransk. Den hittas redan i priskuranten från 1926. Sorter från andra länder än Frankrike blir vanligare i sortimentet först närmare mitten av 1900-talet. 'Lady Alex. Duff' (förmodligen 'Lady Alexandra Duff') förekommer i priskuranten från 1944. Den nederländska sorten 'Fokker' hittas i priskuranten från 1946, och 1949 börjar engelska E. Cavell (förmodligen 'Edith Cavell') att förekomma i priskuranter. Ytterligare en amerikansk sort, 'Bunker Hill', hittas för första gången i priskuranten utgiven 1954.

Som tidigare påpekats kan det, i och med de sorter där jag inte lyckats hittat uppgifter om ursprunget, mycket väl ha funnits sorter som kom från andra länder än Frankrike och som tidigt förekom i Vassbos sortiment. Här bör också nämnas att tittar man i inventarielistan från 1919 så finns faktiskt en nederländsk sort, 'President Roosevelt' som introducerades 1905 och därmed kan ha varit en del av Vassbos sortiment redan innan 1926.

7.5. 1800-talssorter och 1900-talssorter

Av sorter introducerade under 1800-talet (i ursprungslandet) finns bara franska i Vassbos sortiment. De äldsta engelska och amerikanska sorterna introducerades innan 1910, exempelvis engelska 'Lady Alex. Duff' (1902) och amerikanska 'Bunker Hill' (1906). Den enda nederländska sorten, 'Fokker', introducerades 1928 och är den allra nyaste sorten som hittas i priskuranterna. Det finns däremot franska sorter i Vassbos sortiment som introducerades under 1900-talet, exempelvis 'Primevère' (1907), 'Laura Dessert' (1913) och 'Insp. Lavergne' (1924). Med tanke på att Frankrike var tidigast med att komma igång med förädling av luktpioner är det inte konstigt att sorter från andra länder låter vänta på sig.

1900-talssorter (sorter introducerade under 1900-talet) börjar inte förekomma i något större antal i priskuranterna förrän under 1950-talet. Sorterna i den tidigaste priskuranten där sortnamn skrivs ut (1926) innehåller enbart franska 1800-talssorter (sorter introducerade under 1800-talet) och sorter där uppgifter om ursprunget inte har kunnat hittas.

Den första 1900-talssorten som förekommer i priskuranterna är 'Sarah Bernhardt' (introducerad 1906), ännu ett exempel på en fransk sort introducerad under tidigt 1900-tal. Den hittas i priskuranten från 1930. Om 'Victor Hugo' skulle vara den engelska sorten från 1915, och inte den franska från 1885, är istället 'Victor Hugo' den första 1900-talssorten att förekomma i priskuranter, vilket den gör redan 1926. Därefter dröjer det till 1939, då även 'Karl Rosenfield' blir en del av sortimentet, och 1944, då 'Lady Alex. Duff' gör entré. Sortimentet av 1900-talssorterna byts sedan lite de kommande åren, frånsett från 'Sarah Bernhardt' som stannar i sortimentet. 'Fokker' (introducerad 1928) hittas i priskuranten från 1946 och 'E. Cavell' (introducerad 1916) gör entré i priskuranten utgiven 1949.

Trots lite nya 1900-talssorter under 40-talet består Vassbos sortiment, som tidigare nämnts, fortsatt mest av 1800-talssorter fram till mitten av 1900-talet. 1954 sker en förändring och man tar in tre nya 1900-talssorter: 'Bunker Hill', 'Insp. Lavergne' och 'Laura Dessert'. Detta leder till att sortimentet under det året kommer att bestå till mer än hälften av 1900-talssorter. Tillkommer gör också den sena 1800-talssorten 'Adolphe Rousseau' som då gör entré i Vassbos sortiment.

1953 finns dock två sorter i priskuranten som jag inte kunnat hitta några uppgifter om gällande sorternas ursprung. Dessa luktpionsorter är 'Lundborg' och 'Lord Derby'. Skulle de ha blivit introducerade under 1900-talet så fanns det en jämn blandning av 1800-talssorter och 1900-

talssorter redan 1949 eftersom sortimentet består av samma sorter under fem år, från 1949 till 1953.

Från 1954 till 1972 är sortimentet sedan rätt jämnt fördelat mellan äldre 1800-talssorter och 1900-talssorter. Av nya sorter som tas in i Vassbos sortiment under senare år är flertalet 1900-talssorter, men Vassbo fortsätter även att ta in nya 1800-talssorter i sortimentet. Av de sorter som gör entré för första gången i priskuranterna mellan 1940 och 1950, är sju 1900-talssorter och fem 1800-talssorter. De nya 1800-talssorterna som tillkommer är alla från sent 1800-tal. 'Adolphe Rousseau' (introducerad 1890) som blev en del av Vassbos sortiment 1954 tillsammans med tre 1900-talssorter har redan nämnts. En annan luktpionsort från sent 1800-tal som gör sen entré i priskuranterna är 'Alabatre' (förmodligen 'Albâtre'), introducerad 1885. Den hittas så sent som i priskuranten från 1959 och är också den senaste sorten att göra entré i Vassbos sortiment.

Det kan ha varit så att man gärna provade även lite äldre luktpionsorter från sent 1800-tal när man tog in nya sorter under senare år. Sorterna kan ha varit billigare att köpa in eller också fortsatt ha ansetts vara bra sorter med kvaliteter värda att odla. Än idag finns många gamla luktpionsorter som håller så pass bra kvalitet, vad gäller doft och färg, att de fortfarande är populära och odlingsvärda. I Vassbos sortiment har man även länge med några riktigt gamla sorter från mitten av 1800-talet. Dessa är till exempel 'Festiva Maxima' och 'Duchesse de Nemours', båda äldre sorter som fortsatte att säljas fast de vid den tidpunkten var över 100 år gamla. De förekommer såväl i de tidigare priskuranterna som i de senare priskuranterna och därmed vore det inte heller omöjligt att plantskolan faktiskt tog in och provade en ny 1800-talssort som man inte hade haft tidigare.

En annan anledning till att 1800-talssorter gör sena entréer i sortimentet kan också ha varit att de, som tidigare diskuterats, i själva verket inte var nya sorter utan faktiskt tillhört Vassbos sortiment tidigare och sedan återkommit under senare år. 'Marie Lemoine' är ett exempel på en 1800-talssort som togs in sent i Vassbos sortiment. Den introducerades 1869 i Frankrike och gör entré i priskuranterna först 1943. Intressant är att 'Marie Lemoine' är en av de sorter som finns med i inventarielistan från 1919, vilket gör att möjligheten finns att Marie Lemoine i själva verket kanske gjorde entré i Vassbos sortiment långt tidigare än vad som anges i resultatet av sortimentsanalysen. När den sedan dyker upp 1943 är den därmed kanske inte en för Vassbo ny sort, utan en sort som odlats och sålts förut.

7.6. Antalet år från introduktion till dess att luktpionsorterna blir en del av Vassbos sortiment

Antalet år som det tog för luktpionsorterna att, efter introduktion i ursprungslandet, bli en del av Vassbos sortiment, varierar stort mellan de olika sorterna. Generellt kan man se att för alla de sorter som introducerades redan kring mitten av 1800-talet tog det väldigt lång tid att bli en del av Vassbos sortiment. 'Buyckii' till exempel introducerades 1840 och från introduktion till dess att den säljs i Vassbo dröjer det 86 år. Detta gäller även sorter som 'Duchesse de Nemours', 'Festiva Maxima', 'Madame Calot', 'Rubens' och 'Rubra Triumphant'. Alla är sorter som introducerades vid mitten av 1800-talet och därmed dröjer 70 – 80 år innan de säljs från Vassbo. Överlägset längst tid som det tog för en sort att bli en del av Vassbos sortiment var 'Edulis Superba', som dröjde 104 år efter att den introducerades.

Anledningen till att det tog så lång tid för dessa sorter att nå Vassbo är att sorterna är mycket gamla, från mitten av 1800-talet, och i flera fall introducerades innan Vassbo trädskola ens hade anlagts 1863. 'Edulis Superba' är den äldsta av alla luktpionsorter som Vassbo hade i sitt

sortiment och introducerades nästan 40 år innan Vassbo trädskola anlades. Därtill kan läggas att det enligt sortimentsanalysen inte fanns något större perennutbud förrän 1900 då pioner för första gången kan hittas i priskuranterna.

För sorter som introducerades senare, under sent 1800-tal eller tidigt 1900-tal, går det fortare och det dröjer ungefär 20 – 40 år innan de säljs från Vassbo. Exempel på luktpionsorter som nådde Vassbo på kort tid är 'Fokker' och 'Sarah Bernhardt'. Fokker nådde Vassbo efter bara 18 år och introducerades också mycket sent, år 1928. Som tidigare nämnts är sorten den nyaste luktpionen Vassbo hade i sitt sortiment. 'Sarah Bernhardt' introducerades 1906 och hittas i priskuranten utgiven 1930. Det tog därmed 24 år för den att bli en del av Vassbos sortiment.

'Victor Hugo' som det råder oklarhet kring ifall det är den franska sena 1800-talssorten eller den engelska 1900-talssorten, skulle kunna ha den kortaste tiden att nå Vassbo efter introduktion. Ifall sorten är engelsk och introducerades 1915 tog det bara 11 år innan den började säljas från Vassbo. Noteras bör också att i inventarielistan från 1919 så hittar man sorten 'President Roosevelt' en 1900-talssort som då, 1919, hade introducerats bara 14 år tidigare. Kanske finns flera luktpionsorter i Vassbos priskuranter som, ifall att de såldes någon gång redan innan 1926, därmed också får ett mycket lägre antal år, från introduktion till dess att de blir en del av Vassbos sortiment, än vad som i resultatet av sortimentsanalysen angetts.

Sorter som började säljas från Vassbo ungefär 30 efter introduktion i ursprungslandet är enbart sorter som introducerades under 1900-talet. Men detta beror främst på att det är omöjligt för sena 1800-talssorter att få ett lägre antal år från introduktion till dess att de når Vassbo eftersom priskuranterna inte redovisar sortnamn tidigare än 1926. 'Madame de Verneville' till exempel introducerades 1885 och efter det dröjde det ca 41 år innan sorten såldes från Vassbo. Sorten förekommer också i inventarielistan från 1919 och skulle den också ha sålts då, så sänks antalet år istället till lite över 30.

40 till 50 år dröjer det för luktpionsorter som både är introducerade under 1900-talet och under 1800-talet. Analysen visar också att det inte är självklart att alla 1900-talssorterna når Vassbo snabbare än alla 1800-talssorterna. 'La Rosière' till exempel introducerades 1888 och för den tog det bara 40 år att bli en del av Vassbos sortiment. Detsamma gäller 'Madame de Verneville' som introducerades 1885 och når Vassbo efter 41 år. För flera av 1900-talssorterna tar det faktiskt lika eller något längre tid jämfört med vissa 1800-talssorter, trots att de är ca 20 eller 30 år yngre.

7.7. Vilka luktpionsorter kan ha funnits i Vassbos sortiment innan 1926?

Pioner finns med i priskuranterna från och med 1900 men man kan inte med säkerhet säga att luktpioner var en del av Vassbos sortiment förrän 1903 då *P. albiflora* för första gången skrivs ut i priskuranterna. Fram till 1926 förekommer tyvärr inte sortnamn i dem men en viss information kan ändå utläsas även i de tidigaste priskuranterna trots att de saknar sortnamn.

De flesta av luktpionsorterna i Vassbos priskuranter 1926 – 1972 har fyllda blommor och det är bara sorten 'Lundborg' som är enkelblommande. Priskuranternas beskrivning av sorten är att den är "ljusrosa" och "enkel". Lundborg förekommer i Vassbos priskuranter under fem år (1949 – 1953) och förutom den finns annars bara 'Victor Hugo' och 'Rubens' som det är oklart om ifall de är enkelblommande eller har fyllda blommor (se bilaga 1). I Vassbos priskuranter där de förekommer anges dock inget annat förutom färg i beskrivningarna. Från 1903 till 1913 skulle man däremot kunna tolka det som att det fanns ett större antal enkelblommande luktpionsorter då luktpionerna där delas upp i två kategorier, en för fyllda blommor och en för enkla blommor.

Kanske var det så att enkelblommande luktpionsorter inte var lika eftertraktade som de med fyllda blommor och därmed tog man inte in lika många i sortimentet. 1909 till 1913 har de ”enkelblommande” luktpionsorterna minskat i pris och kostar mindre än hälften så mycket som de dubbla (fyllda) luktpionsorterna. 1913 är också sista året man har luktpionerna i två kategorier och det skulle kunna tolkas som att de enkelblommande slutade säljas eller blev mycket få. Det som står i boken *Perenna växter*, att ”de enkla varieteterna” inte är så kända och ”kunna ej heller anses vara så odlingsvärda”,¹¹⁴ får en kanske att misstänka att det kan ligga till så.

Utifrån resultatet av sortimentsanalysen kan man se att de sorter som förekommer i den tidigaste priskuranten som skriver ut sortnamn, 1926, och fram till 1930, alla är franska 1800-talssorter. 1900-talssorter hittas för första gången i priskuranten från 1930 med ’Sarah Bernhardt’. Men det är egentligen inte förrän under 40- och 50-talet som 1900-talssorter, och även sorter från andra länder än Frankrike, utgör en större del av Vassbos sortiment. Utifrån detta skulle man kunna dra slutsatsen att det 1900 – 1926 mest fanns olika franska 1800-talssorter i Vassbos sortiment och vid valet av luktpionsorter i en historisk trädgård från tidigt 1900-tal är det just dessa som skulle rekommenderas. Dessa sorter behöver inte förekomma i de allra tidigaste av Vassbos priskuranter som skriver ut sortnamn, kring 1926, eftersom möjligheten finns att sorter som förekommer i senare priskuranter egentligen återkommit i sortimentet efter att ha gjort en tidigare entré före 1926. Förmodligen har även sorter som inte förekommer i priskuranterna efter 1926 sålts från Vassbo under tidigt 1900-tal.

Möjligheter för att några luktpionsorter även från andra länder än Frankrike och från tidigt 1900-tal ska ha funnits i Vassbos sortiment under åren innan 1926 finns även det. Sorten ’Victor Hugo’ som kan vara en engelsk 1900-talssort tidigt tillagd i Vassbos sortiment, samt inventarielistan från 1919 med intressanta sorter som även de kan ha sålts från Vassbo, talar kanske för det. Även de sorter där ingen information har hittats kring varken form/färg eller ursprung som ’Triumph de Gaud’, ’Tricolor Grandiflora’, ’Revelesiana Plena’, ’Regulus’ och ’Purpurea’, kan öppna upp för andra möjliga resultat än de som kommit fram genom sortimentsanalysen av Vassbos priskuranter.

Till sist är även kategorin ”blandade sorter utan namn”, som nästan alltid är förekommande i priskuranterna tillsammans med luktpioner med sortnamn, ytterligare ett spännande tillägg som öppnar upp, dels möjligheten för vissa luktpionsorter att finnas med under andra årtal än vad priskuranterna anger, dels möjligheten för kanske fler enkelblommande sorter i Vassbos sortiment.

7.8. Luktpionerna från Dalarna i Nationella genbanken

Genom sortimentsanalysen och sortbeskrivningarna för de luktpionsorter som presenteras i det här arbetet kan man kanske komma närmare svaret på de två luktpionernas sortnamn i Nationella genbanken. På liknande sätt skulle också arbetet kunna vara till hjälp vid inventeringar och identifieringar av luktpionsorter som finns växande i dalaträdgårdar. Alla luktpioner som växer i äldre trädgårdar i Dalarna behöver naturligtvis inte alltid ha köpts från just Vassbo trädskola. Det fanns verksamma plantskolor och handelsträdgårdar i Dalarna under tidigt 1900-tal men de flesta startade kring 20- och 30-talet. Ligger trädgårdarna i anslutning till Falun ökar förmodligen chansen att man handlade växter i Vassbo. Luktpioner kan dessutom även ha köpts och tagits med från annan ort eller fåtts som gåva. Men kanske är detta en bra

---

¹¹⁴ Gréen 1937, s. 167.

början och i vissa fall vet man kanske, som i Nationella genbanken, att sorterna förmodligen har införskaffats från Vassbo trädskola.

De två luktpionerna ska ha köpts någon gång under tidigt 1900-tal, vilket betyder att de köptes under de år då sortnamn ännu inte skrivs ut i priskuranterna. Därmed blir det inte så lätt att man uteslutande kan titta i tabellen (bilaga 1) vilka sorter som såldes under de år då luktpionerna i genbanken kan ha köpts.

När det kommer till vad som såldes 1900 – 1926 kan det, som redan nämnts, röra sig om flertalet möjliga luktpionsorter. Egentligen är nästan alla luktpionsorter som Vassbo hade i sitt sortiment, med undantag för alltför sent introducerade 1900-talssorter, möjliga sorter att ha förekommit i sortimentet under tidigt 1900-tal. Utifrån resultatet av sortimentsanalysen och inventarielistan från 1919 bör det ändå ha tagit åtminstone över 10 år för luktpionsorterna att bli en del av Vassbos sortiment. Därmed var förmodligen franska 1800-talssorter mest aktuella under de tidigaste åren som Vassbo sålde luktpioner. Man får här också ta med i beräkning att det kan vara så att luktpionsorterna i Nationella genbanken kan vara sorter som bara såldes innan 1926 och heller inte nämns i inventarielistan från 1919, vilket gör att de därmed inte presenteras i det här arbetet. Man får ändå till en början utgå från att de två luktpionsorterna faktiskt finns presenterade i det här arbetet.

Det kan vara rätt svårt att utifrån korta sortbeskrivningar, vissa mer utförliga än andra, kunna komma fram till vilka sortnamn luktpionerna i Nationella genbanken har. Sortbeskrivningarna i det här arbetet är korta och inte alltid utförliga, mycket på grund av att information om alla luktpionsorters färg, form och kvalitéer har varit svåra att hitta. Informationen om sorterna kan också skilja sig åt i olika litteraturkällor, förmodligen mycket på grund av att luktpioner av samma sort på grund av väder- och växtplatsförhållanden kan bli att se lite olika ut. Beroende på vilket stadie blomman är i, från att den börjar slå ut till dess att den är överblommad, så kan både färg och form dessutom förändras. Hur bladen ser ut beskrivs tyvärr sällan men kan även de vara karaktäriserande för olika sorter, liksom blommornas doft som man bara kan ta del av på plats.

Genom att titta under sortbeskrivningarna i det här arbetet, samt i andra källor med bildmaterial, har några möjliga kandidater plockats ut. Förhoppningen är att man nu fått ett mer begränsat antal möjliga luktpionsorter att välja bland och att man därefter ska kunna jämföra de två luktpionerna i Nationella genbanken med dessa luktpionsorter. Tillgång till bra bildmaterial, beskrivningar eller referensexemplar, så att man på plats och på nära håll kan undersöka och jämföra luktpionsorterna, är här en fördel.

Den vita luktpionen

I Vassbos priskuranter kan man hitta flertalet vita sorter med röda fläckar på några av blombladen. Dessa är:

'Marie Lemoine' (introducerad 1869), verkar dock på bilder ofta sakna de röda fläckarna på blombladen. Finns även med i inventarielistan från 1919.

'Madame de Verneville' (introducerad 1885), har en mycket lik blomform som luktpionen i Nationella genbanken. Finns även med i inventarielistan från 1919.

'Festiva Maxima' (introducerad 1851)

'Couronne d'Or' (introducerad 1873)

'Alabatre' (förmodligen sorten 'Albâtre', introducerad 1885)

I inventarielistan från 1919 hittas även sorten 'Boule de Neige' (introducerad 1867) som skulle kunna vara en möjlig kandidat. Möjligheten finns att den såldes från Vassbo trädskola tidigt 1900-tal.

Den rosa luktpionen

I Vassbos priskuranter kan man hitta flertalet rosafärgade luktpionsorter. Många som beskrivs som rosa verkar dock ofta ha en väldigt ljus färg. Därför kan det också vara värt att undersöka även de sorter som har någon form av rödaktig färg som gränsar till rosa. Studerandet av bilder på följande sorter har varit svårt, dels då blommornas färg och form ibland varierar mellan olika bilder. Bilder med olika ljusförhållandena ger i vissa fall förmodligen också de olika röda sorternas blommor en mer eller mindre rosa-aktig färg. Några av sorterna nedan skulle därmed i verkligheten kunna ha en alldeles för rödaktig färg och därmed kunna uteslutas. Möjliga sorter att undersöka vidare skulle kunna vara:

'Asa Gray' (introducerad 1886)

'Edulis Superba' (introducerad 1824)

'Gigantea/Lamartine' (introducerad 1860)

'Agida' (uppgifter om ursprung kunde inte hittas). Finns även med i inventarielistan från 1919.

'Bunker Hill' (introducerad 1906), om pionerna i Nationella genbanken köptes under mycket tidigt 1900-tal får sorten räknas bort.

'Buyckii' (introducerad 1840). Finns även med i inventarielistan från 1919.

'Felix Crousse' (introducerad 1881)

'Monsieur Krelage' (introducerad 1883)

'Louis van Houtte' (introducerad 1867)

'Claire Dubois' (introducerad 1886)

Några av de sorter som förekommer i priskuranterna har jag inte kunnat hitta några uppgifter om. Det enda att gå på blir här färgbeskrivningarna i priskuranterna som verkar stämma överens med luktpionens färg. Mer information om dem behövs för att klargöra ifall dessa sorter är möjliga kandidater eller inte. Dessa är:

'Revelesiana Plena', finns även med i inventarielistan från 1919.

'Tricolor Grandiflora'

I inventarielistan från 1919 finns också sorten 'President Roosevelt' (introducerad 1905) som har en överensstämmande färgbeskrivning på blommorna. Ifall sorten såldes från Vassbo trädskola och luktpionen i Nationella genbanken inte köptes under alltför tidigt 1900-tal skulle den kunna vara en möjlig kandidat.

8. Förslag till fortsatt forskning

Förslag till fortsatt forskning som uppkommit genom arbetets gång är till exempel att undersöka andra perenna växtarter i Vassbos sortiment, detta för att ytterligare bidra med ett material som kan vara till hjälp vid inventeringar och val av historiskt korrekt växtmaterial i historiska dalaträdgårdar. Luktpioner kan dessutom undersökas på samma sätt genom att undersöka även andra plantskolors priskuranter och från andra delar av landet.

Inventarielistan i sig är ett spännande material att undersöka, kanske jämföra med priskuranterna och reda ut varför de flertalet gånger inte överensstämmer med varandra.

Av alla de sorter som hittades i Vassbos priskuranter vore det också intressant att undersöka hur många av dem som fortfarande finns kvar i handeln idag och vilka som numera kanske bara kan hittas i äldre trädgårdar. I *The manual of the American Peony Society* (från 1928) poängsattes massvis med luktpionsorter av ledningen i det amerikanska pionsällskapet. De med höga poäng presenterades ytterligare i ett eget kapitel och de med låga poäng benämndes ”discarded”. I boken beskrivs hur dessa sorter med förhoppning skulle försvinna ur handeln inom kort och inte längre förekomma i växtkataloger från plantskolor med gott anseende. Några av dessa ”discarded” sorter kunde hittas i Vassbos priskuranter. Det vore intressant att undersöka ifall några av dessa sorter som fick lägre poäng fortfarande finns kvar i handeln eller om de tids nog försvann.

9. Sammanfattning

Genom en sortimentsanalys av Vassbo trädskolas priskuranter, utgivna 1895 – 1972, undersöktes hur sortimentet av luktpioner såg ut i en plantskola i Dalarna under den tidsperiod som priskuranterna omfattar. Priskuranter är prislistor som vanligen gavs ut varje år och visar det sortiment som plantskolorna erbjöd. Att med hjälp av äldre priskuranter undersöka hur sortimentet såg ut i en plantskola i mina hemtrakter Dalarna kan därmed ge information om vad som såldes och planterades i området under den tiden, och också vad som kan hittas i trädgårdarna idag. Vassbo trädskola (1863 – 1973) var en mycket tidigt etablerad plantskola, ovanlig också genom att ligga så långt norrut i landet.

Förslaget att undersöka just sortimentet av luktpioner kom från Nationella genbanken, där äldre trädgårdsväxter genom Programmet för odlad mångfald (Pom) samlats in och bevaras. Det var under 1800-talet som förädlingen av luktpioner i Frankrike tog fart och resulterade i flertalet vackra sorter, flera av dem tillgängliga i handeln än idag. Luktpionen är tålig, härdig och blir ofta mycket gammal. Detta gör att den kan bli kvarstående mycket länge på den plats den en gång planterades på och hittas i äldre trädgårdar. I Nationella genbanken hittar man därmed såklart luktpioner, varav fyra kommer från Dalarna. Två av dem ska enligt uppgift dessutom förmodligen vara köpta från Vassbo trädskola.

Förhoppningen är att sortimentsanalysen av luktpioner i Vassbo trädskola ska kunna vara till hjälp vid inventeringar i dalaträdgårdar, för Poms insamlande och forskning kring luktpioner i Dalarna, samt kunna fungera som underlag vid valet av luktpionsorter i historiska trädgårdar där man eftersträvar ett så historiskt korrekt växtmaterial som möjligt.

Tyvärr förekommer inte sortnamn i Vassbos priskuranter förrän 1926 vilket lett till att större delen av sortimentsanalysen innefattar åren 1926 – 1972. Den informationen som priskuranterna utgivna före 1926 kunnat ge om luktpionsortimentet har analyserats så gott det går. Resultatet av sortimentsanalysen redovisas både i text (kap. 5.1 – 5.3) och i två tabeller (bilaga 1 och 2). I resultatet klagörs vilka och hur många sorter som fanns i sortimentet, antalet år de olika sorterna förekommer i priskuranterna, under vilka år de såldes, varifrån sorterna kom vad gäller land, förädlare och plantskola och hur lång tid det tog för sorterna att, efter introduktion i ursprungslandet, bli en del av Vassbos sortiment. Oklarheter vad gäller luktpionernas sortnamn och undersökningen av de tidigaste priskuranterna, där sortnamn saknas, redovisas också. Dessutom presenteras kortfattat de 45 luktpionsorter som förekommer i priskuranterna vad gäller färg, form och kvalitéer. Detta för att dels ge en mer målande bild av de sorter som förekom i Vassbos sortiment, dels kunna bistå vid inventeringar och identifieringsarbeten av luktpioner.

I vissa fall har även en inventarielista från 1919 (bilaga 3) använts i arbetet. Den är det äldsta tillgängliga materialet som kunnat hittas där sortnamn på luktpionerna i Vassbo förekommer och ger en möjlig inblick i vad som såldes redan före 1926. Det finns dock en osäkerhet kring hur listornas information ska tolkas och hur konsekvent de användes. Att en sort fanns och odlades i Vassbo trädskola behöver heller inte betyda att den också såldes därifrån. Av största vikt för detta arbete är att klarlägga när olika luktpionsorter blev tillgängliga att köpa och därmed också började planteras i våra trädgårdar. Informationen från inventarielistan utelämnas därför från sortimentsanalysen men förekommer som noteringar vid sidan av, detta för att peka på att det finns en möjlighet att vissa sorter funnits i sortimentet tidigare än vad som angetts i resultatet av sortimentsanalysen genom priskuranterna.

Resultatet av sortimentsanalysen visar att det förmodligen inte såldes några luktpioner från Vassbo under 1800-talet. Pioner är en del av sortimentet från och med priskuranten utgiven

1900, men det är först 1903 som man med säkerhet kan säga att luktpion tillhör sortimentet eftersom man då hittar *Paeonia albiflora* i priskuranterna.

De vanligast förekommande sorterna i priskuranterna är 'Sarah Bernhardt', 'Festiva Maxima', 'Karl Rosenfield', 'Duchesse de Nemours', 'Felix Crousse', 'Insp. Lavergne', 'Edulis Superba' och 'Marie Lemoine'. 'Sarah Bernhardt' tillhör Vassbos sortiment överlägset längst och hittas i 38 priskuranter. Sorten följs av 'Festiva Maxima' som hittas i 31 priskuranter och 'Karl Rosenfield' som hittas i 24 priskuranter. Sortimentet bestod varje år oftast av upp till tio olika sorter men det förekom också år då antalet var både större och mindre. Flest sorter hittas i priskuranten från 1930 där det finns 15 olika luktpionsorter. Under de sista 13 åren som Vassbo trädskola var verksam var antalet sorter mycket lågt, bara fem till sju sorter, jämfört med de tidigare åren, 1926 – 1945, där det i sortimentet under flertalet år fanns över tio olika sorter.

Samma sortiment behölls också vanligen under två till tre år innan någon förändring gjordes. De olika luktpionsorterna förekom oftast i sortimentet flera år i rad men det hände också att de försvann ur sortimentet och återkom efter ett antal år. Från och med 1926 verkar sortimentet ha bestått av till störst del äldre franska 1800-talssorter med fyllda blommor. Sorter från andra länder än Frankrike började uppta en större del av sortimentet först mot mitten av 1900-talet. Förutom franska sorter bestod Vassbos luktpionsortiment även av amerikanska, engelska, och nederländska sorter fördelade på 15 olika förädlare/plantskolor.

För de äldre sorterna, introducerade under mitten av 1800-talet, tog det mycket lång tid att nå Vassbo trädskola efter introduktion, ungefär 70 till 80 år. Detta beror till störst del på att de introducerades innan plantskolan ens hade anlagts 1863. Sorter från sent 1800-tal eller tidigt 1900-tal ligger däremot på ungefär 20 till 40 år, med några få undantag där antalet år är lägre.

Priskuranterna utgivna tidigt 1900-tal, då sortnamn fortfarande saknas, ger inte alltid mycket information om sortimentet av luktpioner. Det som beskrivs skulle ändå kunna tolkas som att det under de första 13 åren, efter att luktpioner började säljas, fanns ett större antal enkelblommade luktpionsorter. Detta skiljer sig från åren efter 1926 då nästan alla sorter har mer eller mindre fyllda blommor. Resultatet av sortimentsanalysen 1926 – 1972 visar till viss del att sortimentet av luktpioner innan 1926 främst borde ha bestått av franska 1800-talssorter, eftersom det är flest sådana som förekommer i de tidigare priskuranterna. Samtidigt finns en del i sortimentsanalysen som, tillsammans med inventarielistan från 1919, även tyder på att sorter som introducerades under tidigt 1900-tal, samt från andra länder än Frankrike, också kan ha sålts från Vassbo trädskola innan 1926. I hur stor grad är dock oklart och vid valet av luktpioner i en historisk trädgård från tidigt 1900-tal skulle franska 1800-talssorter rekommenderas. Både sorter som förekommer i de tidigare priskuranterna och i de senare har dessutom möjlighet att ha tillhört sortimentet innan 1926, och därmed under tidigare år än vad som redovisas i resultatet av sortimentsanalysen. Därmed skulle, med undantag för alltför sent introducerade 1900-talssorter, alla de sorter som presenteras i det här arbete ha kunnat sålts från Vassbo trädskola under tidigt 1900-tal.

Till sist har möjliga namnsorter till de två luktpionerna från Dalarna i Nationella genbanken, med hjälp av sortimentsanalysen/sortbeskrivningarna och inventarielistan från 1919, tagits fram och listats. Att sortbestämma luktpionerna utifrån enbart bilder är mycket svårt. För att kunna hitta rätt sort behövs förmodligen ett rikare bildmaterial och möjlighet att dessutom undersöka och jämföra luktpionsorterna på plats med referensexemplar. Förhoppningsvis har ändå antalet möjliga namnsorter nu blivit mer hanterbart och fortsatt identifiering lättare. På samma sätt som med luktpionerna i Nationella genbanken skulle det här arbetet kunna vara till hjälp vid inventeringar av dalaträdgårdar.

10. Käll- och litteraturförteckning

10.1. Otryckta källor

10.1.1. Muntliga källor

Oskarsson, Linnea, genbankskurator och perennansvarig i Nationella genbanken. Mejlkonversation 2019-02-25 och 2019-01-03

Ridelius, Olle, före detta lärare i Vassbo trädgårdsskola. Telefonsamtal 2019-02-28

10.2. Tryckta källor

Andréasson, Anna & Wedelsbäck Bladh, Katarina, *Prydnadsträd och prydnadsbuskar hos två svenska plantskolor 1836 till 1946: Lantbruksakademiens experimentalfält (1836–1900) och Vassbo trädskola i Dalarna (1895–1946)*, Programmet för odlad mångfald (POM), Alnarp, Sverige, 2011. Tillgänglig på internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:slu:epsilon-e-557>

Blommor och buskar, 5., [utök. och omarb.] uppl., Blommor och buskar förlag, Södra Sandby, 2008

Boyd, James (red.), *Peonies: the manual of the American Peony Society*, Mount Pleasant., Harrisburg, Pa, 1928. Tillgänglig på internet: http://www.paeon.de/navigation/lit_1920.html

Brickell, Christopher (red.), *The Royal Horticultural Society A-Z encyclopedia of garden plants*, Dorling Kindersley, London, 1996

Bulletin, Forum för trädgårdshistorisk forskning, Nationella genbanken invigd, Stockholm, 29/2016

Dahl, Else, En undersökning om pioner, *Trädgårdsodlingen i Sverige: hyllningskrift tillägnad Carl G. Dahl på sextioårsdagen den 17 juni 1935*, Saxon & Lindström, Stockholm, 1935

Fearnley-Whittingstall, Jane, *Pioner*, Forum, Stockholm, 2000

Goos & Koenemann, plantskolekatalog, 1940. Tillgänglig på internet: http://www.paeon.de/h1/goos/50jahre/kata_01.html

Goos & Koenemann, plantskolekatalog 1906/07. Sammanställd och tillgänglig på internet: http://www.paeon.de/h2005/haas/gk_tabelle.html

Gréen, Sven, *Perenna växter.*, Nordisk rotogravyr, Stockholm, 1937

Gréen, Sven (red.), *Vackrare trädgård*, 1. uppl., Reader's digest (Det bästa), Stockholm, 1979

Halda, Josef J. & Waddick, James W., *The Genus Paeonia*, Timber Press, Portland, Or., 2004

Hansson, Marie, *Perenner: [inspiration, skötsel, lexikon]*, 3. uppl., Norstedt, Stockholm, 2011

Harrison, Lorraine, *Latin för trädgårdsälskare*, Lind & Co, Stockholm, 2015

Inventarieböcker Vassbo trädskola, Vassbo, 1919 – 1930, 1944 – 1958

Kayser & Seibert, plantskolekatalog, 1942/1943. Tillgänglig på internet:
<http://www.paeon.de/h1/goos/50jahre/kayser.html>

Kelway, James, *Garden paeonies*, 1954. Tillgänglig på internet:
<http://www.paeon.de/h1/kelways/1954/fs54/fs2.htm>

Krupke, Hermann, *Passion för pioner*, LT, Stockholm, 1996

Lind, Eric & Thulin, J. A. (red.), *Svenska trädgårdar*, Bd 2, Svenska yrkesförl., Stockholm, 1940

Mossberg, Bo & Stenberg, Lennart, *Den nya nordiska floran*, Ny utg., Bonnier fakta, Stockholm, 2010

Månsson, Lena & Johanson, Bertil K., *Perenner i din trädgård - till nytta och fägring*, Ica, Västerås, 1994

Olausson, Inger & Strese, Else - Marie, Växtmonografier Pion, Tunón, Håkan, Pettersson, Börge & Iwarsson, Mattias (red.), *Människan och floran*, Wahlström & Widstrand, Stockholm, 2005

Priskuranter Vassbo trädskola, KB, okatalogiserade tryck, 1895 – 1896, 1900 – 1902, 1906, 1909 – 1917, 1919 – 1921, 1923 – 1927, 1930, 1932 – 1972

Priskuranter Vassbo trädskola, Vassbo, 1903, 1905, 1928, 1929

Robild, Eva, *Pioner*, Natur och kultur, Stockholm, 2007

Rogers, Allan, *Peonies*, Timber Press, Portland, Or., 1995

Ruys, Mien, Ruys, Th. & Ruys, Jan Daniel, *Våra vackra perenner*, Natur o. kultur, Stockholm, 1954

Samuelsson, Lars-Eric & Schenkmanis, Ulf, *Pioner: praktika för odlaren*, Carlsson, Stockholm, 1999

The American Peony Society registrations, The History of the Peonies and their originations. Tillgänglig på internet: http://www.paeo.de/aps/fs_h.html

Örjangård, Sigurd, *Vassbo Lantmannaskola 1856-1956: minnesskrift*, [Lantmannaskolan, Vassbo], 1956

10.2.1. Elektroniska källor

Carsten Burkhardt's Web Project Paeonia, <http://www.paeon.de/>

Nationalencyklopedin, NE, <https://www.ne.se/info/>

Svensk kulturväxtdatabas, SKUD, <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/skud/>

10.3. Bildkällor

Försättsblad: Lukt pioner från Stora Hyttnäs, Dalarna. Foto: Tina Westerlund.	
Figur 1 Lukt pioner i en äldre historisk trädgård i Falun, Dalarna. Foto: Tina Westerlund.	10
Figur 2 Priskurant från Vassbo trädskola utgiven 1895. Foto: My Ottosson.	12
Figur 3 Lukt pionens olika delar. Illustration: My Ottosson.	17
Figur 4 Enkel pionblomma. Illustration: My Ottosson.	18
Figur 5 Halvfylld pionblomma. Illustration: My Ottosson.	18
Figur 6 Fylld pionblomma. Illustration: My Ottosson.	18
Figur 7 Japansk pionblomma. Illustration: My Ottosson.	18
Figur 8 Anemonblommade pion. Illustration: My Ottosson.	18
Figur 9 Lukt pionen 'Couronne d'Or'. Foto: Linnea Oskarsson.	25
Figur 10 Lukt pionen 'Felix Crousse'. Foto: Linnea Oskarsson.	27
Figur 11 Lukt pionen 'Festiva Maxima'. Foto: Linnea Oskarsson.	27
Figur 12 Lukt pionen 'Lady Alexandra Duff'. Foto: Linnea Oskarsson.	29
Figur 13 Lukt pionen 'Laura Dessert'. Foto: Linnea Oskarsson.	30
Figur 14 Lukt pionen 'Madame Calot'. Foto: Linnea Oskarsson.	32
Figur 15 Lukt pionen 'Madame de Verneville'. Foto: Linnea Oskarsson.	32
Figur 16 Lukt pionen 'Sarah Bernhardt'. Foto: Linnea Oskarsson.	36
Figur 17 Lukt pion från Dalarna, vit. Foto: Linnea Oskarsson.	39
Figur 18 Lukt pion från Dalarna, vit (2). Foto: Linnea Oskarsson.	39
Figur 19 Vit Lukt pion från Dalarna, hela plantan. Foto: Linnea Oskarsson.	39
Figur 20 Lukt pion från Dalarna. Foto: Linnea Oskarsson.	40
Figur 21 Lukt pion från Dalarna (2). Foto: Linnea Oskarsson.	40
Figur 22 Lukt pion från Dalarna, hela plantan. Foto: Linnea Oskarsson.	40
Figur 23 Lukt pion från Dalarna, nyetablerad planta. Foto: Linnea Oskarsson.	40
Figur 24 Hur antalet sorter i priskuranterna varierar under åren 1926 – 1972.	41
Tabell 1 Sammanställning av antalet luktpionsorter som förekommer i varje års priskurant.	41
Tabell 2 Redovisning av hur många år som de olika luktpionsorterna förekom i priskuranterna.	43
Tabell 3 Redovisning av de luktpionsorter som varit en del av Vassbos sortiment under längst tid.	43
Tabell 4 Redovisning av hur många sorter de olika förädlarna och plantskolorna hade i Vassbos sortiment.	45
Tabell 5 Redovisning av hur många sorter som kom från de olika länderna.	45

Namn i priskurant	Amärkning	Årsl sorten förekommer i priskuranter	Antal år sorten förekommer i priskuranter	Ursprungsländ	Förädlare/plantskola och introduktionår	Antal år från introduktion till dess att sorten hittas i Vassbos priskuranter
Adolphe roseau		1954 – 1958	5	Frankrike	Dessert & Méchin, 1890	64
Agila	Uppgifter om sortens ursprung kunde inte hittas. <i>fins med i en inventaristiska från 1919</i>	1926 – 1930	5			
Albette, Alboute		1959 – 1972	14	Frankrike	Crousse, 1885	74
Albert Crousse		1946 – 1947, 1949 – 1953	7	Frankrike	Crousse, 1893	53
Asa Gray		1946 – 1953	8	Frankrike	Crousse, 1886	60
Banker Hill		1954 – 1958	5	USA	Hollis, 1906	48
Baycké	<i>Fins med i en inventaristiska från 1919</i>	1926 – 1927	2	Frankrike	Guémin, 1840	86
Camari	<i>Fins med i en inventaristiska från 1919</i>	1928 – 1933	5	Frankrike	Guémin, 1861	67
Chaire Dibois		1944 – 1945, 1954 – 1958	7	Frankrike	Crousse, 1886	58
Conroune d'Or		1928 – 1933, 1936 – 1939	9	Frankrike	Calot, 1873	55
Duchesse de Nemours	<i>Fins med i en inventaristiska från 1919</i>	1928 – 1933, 1956 – 1972	22	Frankrike	Calot, 1856	72
Duchesse d'Orléans		1930	1	Frankrike	Guémin, 1846	84
E. cavell		1949 – 1953	5	England	Kelway, 1916	33
Eduis superba		1928 – 1945	17	Frankrike	Lemont, 1824	104
Felix Crousse		1926 – 1927, 1936 – 1953	20	Frankrike	Crousse, 1881	45
Festiva maxima / Maxima		1928 – 1942, 1946 – 1962	31	Frankrike	Mieliez, 1851	77
Fokker		1946 – 1947	2	Nederländerna	Ruys, 1928	18
Giganteum		1928 – 1933	5	Frankrike	Calot, 1860	68
Insp. Lavergne		1954 – 1972	19	Frankrike	Dorlat, 1924	30
Karl Rosenfield		1939 – 1945, 1954 – 1958, 1961 – 1972	24	USA	Rosenfield, 1908	31
Lady Alex. Duff		1944 – 1945	2	England	Kelway, 1902	42
La Roseire		1928 – 1933, 1949 – 1953	10	Frankrike	Crousse, 1888	40
Laura Dessert		1954 – 1958	5	Frankrike	Dessert, 1913	41
L. Indispensable, L'Indispensable	Uppgifter om sortens ursprung kunde inte hittas	1926 – 1927, 1934 – 1935, 1944 – 1945	6			
Linné		1930 – 1933	3	Frankrike	Verdier, 1860	70
Livingsstone	<i>Fins med i en inventaristiska från 1919</i>	1926 – 1933	7	Frankrike	Crousse, 1879	47
Lord Derby	Uppgifter om sortens ursprung kunde inte hittas	1946 – 1953	8			
Louis van Houste		1928 – 1933	5	Frankrike	Calot, 1867	61
Lundborg	Uppgifter om sortens ursprung kunde inte hittas	1949 – 1953	5			
Mad. Calot		1938 – 1945	8	Frankrike	Mieliez, 1856	82
Mad de Vennerville	<i>Fins med i en inventaristiska från 1919</i>	1926 – 1927, 1932 – 1933, 1936 – 1945	14	Frankrike	Crousse, 1885	41
Marie Lemoine	<i>Fins med i en inventaristiska från 1919</i>	1943 – 1947, 1961 – 1972	17	Frankrike	Calot eller Lemoine, 1869	74
Mons. Charles Lévéque, Lévéque		1934 – 1942	9	Frankrike	Calot, 1861	73
Mons. Kreilage		1930 – 1933	3	Frankrike	Crousse, 1883	47
Philonèle		1934 – 1943	10	Frankrike	Calot, 1861	73
Primevere		1956 – 1958	3	Frankrike	Lemoine, 1907	49
Purpurea	Uppgifter om sorten kunde inte hittas. <i>fins med i en inventaristiska från 1919</i>	1926	1			
Regulus	Uppgifter om sorten kunde inte hittas	1932 – 1933	2			
revesesiana plana	Uppgifter om sorten kunde inte hittas. <i>fins med i en inventaristiska från 1919</i>	1926 – 1927	2			
Rubens	Sorten med yllda blommor redovisas här	1934 – 1938	5	Frankrike	Deléche, 1854	80
Rubra triumphant		1934 – 1945	12	Frankrike	Deléche, 1854	80
Sara / Sarah Bernhardt		1930, 1936 – 1972	38	Frankrike	Lemoine, 1906	24
tricolor / Tricolor grandiflora	Uppgifter om sorten kunde inte hittas	1934 – 1935, 1938 – 1945, 1956 – 1958	13			
Triumph / Triumph de Gaud	Uppgifter om sorten kunde inte hittas. <i>fins med i en inventaristiska från 1919</i>	1926 – 1927	2			
Victor Hugo	Yllda sort, synonym till Felix Crousse' Enkelblommade sort	1926 – 1930	5	Frankrike England	Crousse, 1885 Kelway, 1915	41 11

Bilagor Bilaga 1

Resultat av sortimentsanalys luktportionerna i Vassbo, sammanställning i tabell

Bilaga 2 Sortimentanalys luktpionsorternas namn

Namn i priskurant	Korrekt / fullständigt namn enligt SKUD	Anmärkning
Adolphe rosseau	Adolphe Rousseau	
Agida	Agida	
Alaberte, Alabatre	Albâtre	Får antas vara sorten 'Albâtre'
Albert Crousse	Albert Crousse	
Asa Gray	Asa Gray	
Bunker Hill	Bunker Hill	
Buyckii	Buyckii	
Canari	Canari	
Claire Dubois	Claire Dubois	
Couronne d'Or	Couronne d'Or	Även kallad 'Dorothy E. Kibby'
Duchesse de Nemours	Duchesse de Nemours	
Duchesse d'Orleans	Duchesse d'Orleans	
E. cavell	Edith Cavell	Får antas vara sorten 'Edith Cavell'
Edulis superba	Edulis Superba	
Felix Crousse	Felix Crousse	
Festiva maxima / Maxima	Festiva Maxima	
Fokker	Fokker	
Giganteum	Gigantea	Får antas vara sorten 'Gigantea', även kallad 'Lamartine'
Insp. Lavergne	Inspecteur Lavergne	
Karl Rosenfield	Karl Rosenfield	
Lady Alex. Duff	Lady Alexandra Duff	Får antas vara sorten 'Lady Alexandra Duff'
La Rosiere	La Rosière	
Laura Dessert	Laura Dessert	
L. Indispensable, L'Indispensable	L'Indispensable	
Linné	Linné	
Livingstone	Livingstone	
Lord Derby	Lord Derby	
Louis van Houtte	Louis van Houtte	
Lundborg	Lundborg	
Mad. Calot	Madame Calot	Även kallad 'Leonie'
Mad de Verneville	Madame de Verneville	
Marie Lemoine	Marie Lemoine	
Mons. Charles Lévêque / Lévêque	Monsieur Charles Lévêque	Även kallad 'Mademoiselle Léonie Calot'
Mons. Krelage	Monsieur Krelage	
Philoméle	Philomèle	
Primevere	Primevère	
Purpurea		Namnet förekommer varken i SKUD eller i litteraturkällor
Regulus		Namnet förekommer varken i SKUD eller i litteraturkällor
revelsiana plena		Namnet förekommer varken i SKUD eller i litteraturkällor
Rubens	Rubens	
Rubra triumphant	Rubra Triumphans	
Sara Bernhardt, Sarah Bernhardt	Sarah Bernhardt	
tricolor / Tricolor grandiflora		Namnet förekommer varken i SKUD eller i litteraturkällor
Triumph / Triumph de Gaud		Namnet förekommer varken i SKUD eller i litteraturkällor
Victor Hugo	Victor Hugo	Fylld sort, synonym till 'Felix Crousse'
		Enkelblommande sort

